

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

[Cilt/Volume: 9, Sayı/Issue: 2, Temmuz/July 2025]

Sagıp ATLI

<https://orcid.org/0000-0003-2692-5194>

Doç. Dr.

atlisagip@gmail.com

Manisa Celal Bayar Üniversitesi

<https://ror.org/053f2w588>

İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

İzmir'in Karabağlar İlçesinde Bulunan Paşaköprü Mezarlığı'ndaki Mezar Taşı Sözleri

*The Inscriptions on Tombstones in Pasakopru Cemetery,
Located in the Karabaglar District of İzmir*

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Date Received: 27.05.2025

Kabul Tarihi | Date Accepted: 12.07.2025

Yayın Tarihi | Date Published: 20.07.2025

Atıf | Citation

Atlı, S. (2025). İzmir'in Karabağlar İlçesinde Bulunan Paşaköprü Mezarlığı'ndaki Mezar Taşı Sözleri. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 9(2), 1249-1287 <https://doi.org/10.34083/akaded.1707203>

Atlı, S. (2025). The Inscriptions on Tombstones in Pasakopru Cemetery, Located in the Karabaglar District of İzmir. *Journal of Academic Language and Literature*, 9(2), 1249-1287. <https://doi.org/10.34083/akaded.1707203>

Makale Bilgisi | Article Information

Değerlendirme Review Reports	Çift Taraflı Kör Hakemlik (İki İç Hakem+İki Dış Hakem) Double-blind. (Two External Referees)
Etik Beyan Ethics Statement	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur Ethical principles were followed during the preparation of this study
Etik Kurul Belgesi Ethics Committee Approval	Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir Article does not require an Ethics Committee Approval.
Etik Bildirim Complaints	adeddergi@gmail.com
Çıkar Çatışması Conflicts of Interest	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest
Benzerlik Taraması Similarity Checks	Yapıldı Yes - iThenticate
Telif Hakkı ve Lisans Copyright/License	Yazarlar, dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Bu çalışma Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası lisansı altında yayımlanır Authors publishing with the journal retain the copyright. This work is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International

© Sagıp ATLI | Creative Commons [Attribution-NonCommercial 4.0 International](#)

Öz

İnsan hayatının geçiş dönemlerinin sonuncusu ölümdür. Zaman içerisinde ölüm etrafında çeşitli inanç ve uygulamalar ortaya çıkmış olup bunlar arasında mezar ve mezar taşı sözleri yer almaktadır. Mezar taşları, ölen kişilerin kimlikleri, mesleği, cinsiyeti ve toplumsal statüsü hakkında önemli bilgiler sunmasının yanında dönemin estetik anlayışını, dinî inançlarını, toplumsal ve kültürel yapılarıyla ilgili bilgi vermesi açısından ayrı bir öneme sahiptir. Bu çalışmada İzmir'in Karabağlar ilçesinde bulunan Paşaköprü Mezarlığı'ndaki Latin harfli mezar taşı sözlerinin tasnifi, tahlili, oluşum ve seçiliş aşamaları ele alınmıştır. Çalışma kapsamında gözlem ve görüşme teknikleri kullanılarak 2019 yılı içerisinde farklı tarihlerde derleme çalışması yapılmıştır. Ayrıca farklı tarihlerde de mezarlığa gidilerek mezarlığın son durumuyla ilgili gözlemlerde bulunulmuştur.

Çalışmanın başında araştırmanın konusu, alanı ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Ardından Paşaköprü Mezarlığı'ndan derlenen Latin harfli mezar taşı sözlerinin incelemesi yapılmıştır. Önce mezar taşı sözlerinin yaratım aktarım özelliklerine değinilmiştir. Bu başlıkta; mezar taşı sözlerinin seçiliş süreci, kalıplaşmış mezar taşı sözleri ile kaynak kişilerin mezar taşı sözleri hakkındaki görüşleri ele alınmıştır. Ardından mezar taşı sözlerinin şekil özellikleri manzum olanlar ve mensur olanlar şeklinde iki başlık altında incelenmiştir. Manzum mezar taşı sözleri; ölçü ve nazım birimi başlıklarına göre tasnif ve tahlil edilmiştir. Son olarak mezar taşı sözlerinin içerik özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu başlık kapsamında mezar taşı sözlerindeki; biyografik bilgiler, ölen kişinin hayatıyla ilgili bilgiler, yaşam süresi, ölüm sebepleri, mensubiyet ve hitap bildiren ifadeler alt başlıklarıyla incelenmiştir. Çalışmanın sonunda inceleme içinde örnek olarak verilmeyen mezar taşı sözlerinden farklı olan 26 tane örnek metin ve fotoğraflar aktarılmıştır. Bu çalışmayla birlikte 95 yıllık geçmiş olan Paşaköprü Müslüman Mezarlığı'ndaki mezar taşı sözlerinin tespiti, tahlili ve son durumu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Karabağlar, Paşaköprü Mezarlığı, Ölüm, Mezar Taşı Sözü.

Abstract

The final stage of the transitional periods in human life is death. Over time, various beliefs and practices have emerged around death among which gravestones and epitaphs hold a significant place. Gravestones are of particular importance not only because they offer valuable insights into the identity, occupation, gender, and social status of the deceased, but also because they reflect the aesthetic sensibilities, religious beliefs, and socio-cultural characteristics of the time in which they were created. This study focuses on the classification, analysis, and the processes of creation and selection of Latin-script gravestone inscriptions found in Pasakopru Cemetery, located in the Karabağlar district of Izmir. The research involves fieldwork conducted throughout 2019 using observation and interview techniques. Furthermore, additional visits were made to the cemetery on different dates to observe its current condition.

At the beginning of the study, information is provided regarding the subject, scope, and methodology of the research. Following this, an examination is conducted on the Latin-script gravestone inscriptions collected from Pasakopru Cemetery. The first part addresses the processes of creation and transmission of these inscriptions. This section explores the selection process of

the gravestone inscriptions, the use of formulaic expressions, and the views of local informants regarding the gravestones. Subsequently, the formal features of the inscriptions are analyzed under two categories: those in verse and those in prose. The metrical gravestone inscriptions are classified and analyzed according to the criteria of meter and rhyme. Finally, the content features of the gravestone inscriptions are examined. This section investigates the biographical information, details about the deceased's life, lifespan, causes of death, affiliations, and expressions of address, under specific subheadings. At the end of the study, 26 example texts and photographs of gravestone inscriptions, not included in the analysis, are presented as supplementary material. This study presents the identification, analysis, and current condition of the gravestone inscriptions in the Pasakopru Muslim Cemetery, which dates back 95 years.

Keywords: *Izmir, Karabaglar, Pasakopru Cemetery, Death, Gravestone Inscriptions.*

Giriş

İnsan hayatının doğum, evlilik ve ölüm olmak üzere üç geçiş dönemi vardır. Ölüm olgusu evrenin yaratılışıyla birlikte ortaya çıkmış yani hayat ile başlamakta olup bazen hayatla eş, bazen de onun karşısındaki bir olgu olarak görülmüştür (Samsakçı, 2016, s. 1). Bu durum insanlar tarafından değişik şekillerde yorumlanmış ve bazı toplumlarda hayatın sonu olarak yorumlanırken bazı toplumlarda ise yeni bir hayatın başlangıcı olarak kabul edilmiştir (Bahar, 2013, s. 267).

Ölüm olgusu ve onun kültürümüzdeki yeri farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Toplamların inanç yapılarına bağılı olarak zaman içerisinde ölüm etrafında çeşitli inanç ve uygulamalar ortaya çıkmış olup bunların başında mezar ve mezar taşı sözleri gelmektedir. Mezar kültürünün Türklerde ne zaman ortaya çıktığı konusunda kaynaklarda net bir bilgi yoktur. Fakat bu konuda en eski kaynak olarak MÖ. V. yüzyıla ait Hun kurganlarının şekil ve yapısına bakıldığında bu geleneğin çok eski bir geçmişinin olduğu anlaşılmaktadır (Boyras, 2003, s. 39).

Orta Asya'dan günümüze kadar gelen mezar kültürü çok eski bir geçmişı olması bakımından önemli kültürel miraslardandır. Mezar taşları, ölen kişilerin kimlikleri, mesleğı, cinsiyeti ve toplumsal statüsü hakkında önemli bilgiler sunmasının yanında dönemin estetik anlayışını, dinî inançlarını, toplumsal ve kültürel yapılarıyla ilgili bilgi vermesi açısından ayrı bir öneme sahiptir. Taşlar üzerindeki yazıtlar ve süslemeler de bu bağlamda sembolik anlamlar taşımaktadır. Özellikle Osmanlı döneminde, mezar taşlarında manzum metinler sıkça kullanılmıştır. Mezar taşlarındaki manzumeler, ölüm ve ahiret inançlarını yansıtmakla birlikte halkın duygu dünyasını, dönemin dil ve edebiyat anlayışını da ortaya koymaktadır (Sevim, 2012, s. 45).

Ölen kişinin varlığının belirlenmesi ve mezarının kaybolmaması amacıyla mezarın başına dikilen mezar taşlarının her biri ayrı anlam ifade etmektedir. Hemen hemen her kültürde görülen mezar taşları, ait olduğu kültürün öz değerlerine göre şekil alırlar. Bu şekillenme ölen kişinin inanışına, geleneklerine, sosyal ve ekonomik durumuna göre değişiklik gösterir (Türkan, 2012, s. 3025).

Bu bağlamda mezar ve mezar taşları, sadece defin alanları değil, aynı zamanda tarihin en eski uygarlıklarından günümüze kadar toplumların tarihsel ve kültürel hafızasını yansıtan arşiv niteliği taşıyan belgelerdir (Tüfekçioğlu, 1999, s. 394). Bütün bu yönleriyle mezarlıklar hem tarihî hem de kültürel açıdan incelenmesi gereken önemli kaynaklardır.

1. Çalışmanın Konusu, Alanı ve Yöntemi

Bu çalışmada İzmir ilinin Karabağlar ilçesinde bulunan Paşaköprü Mezarlığı'ndaki Latin harfli mezar taşı sözleri ele alınmıştır. Çalışma alanı olan Paşaköprü Mezarlığı aynı zamanda "Paşaköprü Müslüman Mezarlığı" olarak bilinmekte ve "Yeşillik Caddesi 35130 Karabağlar/İzmir" (URL-5) adresinde bulunmaktadır. Karabağlar ilçesine bağlı aynı isimle birisi Müslümanlara diğeri Hristiyanlara ait olmak üzere iki mezarlık bulunmaktadır. Bu çalışmaya başlamadan önceki amacımız aynı yerde bulunan biri Müslümanlara diğeri Hristiyanlara ait olan iki mezarlığın ve mezar taşı sözlerinin mukayeseli bir incelemesini yapmaktır. Fakat alana çıktığımızda Hristiyan mezarlığıyla ilgili herhangi bir veri toplamamıza görevliler tarafından izin verilmedi. Hatta içeri girip mezarlığı gezmemize dahi müsaade edilmedi. Bu sebepten dolayı çalışma alanı sadece Müslümanlara ait olan mezarlık olarak belirlenmiştir.

İzmir Belediyesi tarafından 1930 yılında gömüye açılan Paşaköprü Mezarlığı, 98 bin 750 metrekare alana sahiptir. Günümüzde mezarlığa gömü yapılmaya devam edilmektedir (URL-1). Mezarlığın alanının dolmasından dolayı yeni definler eski mezarların üstüne yapılmaktadır. Bu şekilde dört kişi üst üste gömülmüş mezarlar vardır. Mezarlık beş bölümden oluşmaktadır ve her bölümü ayıran yollara da sokak numarası verilmiştir. Ana giriş kapısı Yeşillik Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Mezarlığa 3A Sokak üzerinden giriş yapılmakta olup orta kısımlarda 3B Sokak, 3C Sokak, 3D Sokak olmak üzere bölümlendirmeler yapılmıştır. Mezarlığın içi sokakların birleştiği yerlerdeki alanlar da ada şeklinde numaralandırılmıştır. Mezarlığın giriş kapısının sağında su deposu, solunda idari bina bulunmakta ve iç kısmın muhtelif yerlerinde 14 çeşme vardır. Mezarlık içinde yolların kenarında bulunan mezarların geneli bakımlı iken iç kesimlerde kalan mezarların çoğu bakımsızdır. Bazı mezarlar zaman içinde çökmesinden ya da başka sebeplerden dolayı çukur şekilde bulunurken bazıları bakımsızlıktan taşları kırık ve parçalanmış vaziyettedir. Mezarlıkta alan kısıtlı olmasından dolayı mezarlar dip dibe birleşik şekildedir. İç kesimlerdeki mezarların yanına gidebilmek için çoğu yerde diğer mezarların üzerine basıp geçilmesi gerekmektedir. Mezarlık içinde çoğunlukla bireysel tekli mezarların bulunmasının yanında aile mezarlığı şeklinde etrafı demirle, mermerle ya da çitle çevrilmiş alanlar da yer almaktadır.

Mezarlığın genel düzeni, bakımı ve temizliği belediye görevlileri tarafından yapılmaktadır. Mezarların bakımı ise mezar sahiplerinin kendisi veya ücret karşılığı bu işi yapan mezarlık içinde ve çevresinde bulunan kişilere düzenli olarak yaptırılmaktadır. Özellikle il dışında olan ya da belirli aralıklarla mezarlığı ziyaret edemeyenler, yakınlarının mezarının bakımının düzenli olarak yapılması için belirli ücret karşılığında bu kişilerle anlaşılmaktadır (KK-3, 4, 5). Görüştüğümüz bu görevli kişiler arasında kırk seneden fazladır bu işi yapan vardır (KK-3).

Bu çalışma kapsamında gözlem ve görüşme teknikleri kullanılarak 2019 yılı içerisinde derleme çalışması yapılmıştır. Makalede 2019'un sonuna kadar olan Latin harfli mezar taşı sözlerinin tespiti ve incelemesi yapılmıştır. Derleme yapılırken fotoğraf makinası, ses kayıt cihazı ve not tutmak için kırtasiye malzemesi kullanılmıştır. Derleme çalışması esnasında konumuzla ilgili sözlerin bulunduğu mezar taşlarının fotoğrafları çekilmiştir. Üzerinde motif, işaret ve ölen kişinin künyesinin dışında herhangi bir yazı bulunan her mezar taşı çalışmaya dâhil edilmiştir. Örneğin “*Kıymetli Babamız Kasap Yaşar Hızlı, D.1939. Ö.1983-Canım Oğlum, Yaşar Oğlu Hasan Hızlı, Ruhlarına Fatiha, D.1950.Ö.2000*”, “*Uşaklı Sarraf Sadık Altınel, R. Fatiha, 1896-1968*” gibi kısa ifadelerin yer aldığı sözlerin hepsi derlenmiştir. İlk derlemeden sonra farklı tarihlerde de mezarlığa gidilerek gözlem yapılmış ve tespit edilen yeni mezar taşı sözleri çalışmaya eklenmiştir. Konumuz hakkında bilgi sahibi olan 2 mezar taşı ustasıyla mülakat yapılarak hem mezarlık hem de mezar taşı sözleriyle ilgili bilgi toplanmıştır. Fakat kaynak kişiler hem dükkân isimlerinin hem de kendi isim ve adreslerinin paylaşılmasını istemedikleri için burada kaynak kişi bilgileri verilememiştir. Sebep olarak da bu durumun işlerinde aksaklığa sebebiyet verebileceğini, ölüm gibi hassas bir konuyla ilgili hem sözlü hem de görsel bir malzeme paylaşmak istemediklerini ve mezar taşı sözü yazdıran vefat eden kişilerin yakınlarının tepkileriyle karşılaşabilecekleri gibi gerekçeler sunmuşlardır. Hatta yaptıkları mezar taşlarının görsellerini reklam olarak kullanabilmek için mezar sahiplerinden izin almadan kullanamadıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma içinde verilen mezar taşı sözleri üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan taş üzerinde yazıldığı gibi aktarılmış, üzerindeki imla ve noktalama hataları düzeltilmemiştir. Kaynak kişilerden alınan bilgiler de olduğu gibi kullanıldığında tırnak içine alınarak gösterilmiş ve cümlelerin yanına kaynak kişi bilgisi “(KK-1)” örneğinde olduğu gibi kısaltılarak verilmiştir.

Derleme esnasında altı farklı mezarın yakınları tarafından “Neden mezarları ve mezar taşı sözlerinin fotoğrafını çektiğimiz?” şeklinde uyarıldık. Bu kişilere gerekli açıklamaları yapmış olmamıza rağmen kendi mezarlarıyla ilgili herhangi bir verinin paylaşılması gerektiği konusunda uyarıda bulunuldu. Biz de o kişilerin aile fertlerinin mezar taşı sözleriyle ilgili bir görsele yazımızda yer vermedik. Sadece sayısal oranlamalarda kullandık.

İncelemede her başlık altında örnek olarak verilen mezar taşı sözlerinin seçimi yapılırken çalışma içerisinde bir defa kullanılmasına dikkat edilmiştir. Makalenin kapsamı gereği derlenen mezar taşı sözlerinin hepsini aktarma imkânı olmadığından, bu şekilde makalede daha fazla mezar taşı sözünün verilmesi amaçlanmıştır. Böylece inceleme içinde kullanılan örnek metinler ve çalışmanın sonunda verilen seçme metinlerle birlikte 143 mezar taşı sözü aktarılmıştır.

2. Mezar Taşı Sözlerinin Yaratım Aktarım Özellikleri

Mezar taşı sözleri rast gele seçilen ve yazdırılan metinler değildir. Bu metinlerin seçilmesinde birçok etken bulunmaktadır. Sözlerin nasıl seçildiği, seçilirken nelere dikkat

edildiği, kim ya da kimler tarafından yazdırıldığı, kalıplaşmış sözlerin olup olmadığı, ortak olarak kullanılan sözlerden mi alındığı gibi hususlar bu başlık altında incelenmiştir.

Derleme sonucunda mezar taşı ustalarından alınan bilgilerden mezar taşı sözlerinin çoğunlukla vefat eden kişilerin yakınları/akrabaları tarafından seçilip yazdırıldığı anlaşılmaktadır. Vefat edenlerin yakınları genellikle herhangi bir mezarda gördükleri sözü, daha önceden belirledikleri ya da internetten beğenip tespit ettikleri sözleri yazdırmaktadır (KK-1, 2).

Mezar taşı ustaları mezar taşı sözlerinin çok az kısmının vefat eden kişilerin vasiyeti üzerine yakınları tarafından yazdırıldığını belirtmiştir (KK-1, 2). Çoğunlukla orta yaşın üstünde bulunanların vefat etmeden önce gelip mezar taşlarına yazı yazdırma gibi durumların nadiren de olsa yaşandığını mezar taşı ustası belirtmiştir (KK-1).

Mezar taşı sözlerinin farklı kişilerin ağzından yazıldığı tespit edilmiştir. Metinlere bakıldığında ölen kişinin ölmeden önce vasiyeti şeklinde onun ağzından, ölen kişinin çocuklarının ağzından, ölenin herhangi bir akrabasının ağzından, hem ölenin hem de çocuklarının ağzından, ölenin anne ve babasının ağzından gibi farklı üslupla yazılmıştır:

Ölen Kişinin Ağzından Yazılan Mezar Taşı Sözü	
Henüz girmiştim on dokuz yaşına Tetanoz hastalığı geldi başıma Mevlam beni ayırdı sevdiklerimden Aydın Ortaklar Dere Köyü Halil kızı Bahriye Yıldız Ruhuna Fatiha D.1924-Ö.22.11.1944	Kanser girdi kanıma Kıydı tatlı canıma 4 çocuğuma doymadan 42 yaşında girdim kara toprağa Kadri Eruzundal Ruhuna Fatiha D.1969-Ö.14.31992
Yazanı Belli Olmayan Mezar Taşı Sözü	Ölen Kişinin Anne ve Babasının Ağzından Yazılan Mezar Taşı Sözü
Doyamadı dünyaya Kapandı iki gözü Hiç yoktan zehirlenerek Arkada kaldı gözü Mehmet kızı Melek Eleten Ruhuna Fatiha 5.5.1955	Ömrünün baharında Allahın rahmetine kavuşan İyi kalpli çalışkan ve üstün Meziyetlere sahip sevgili oğlumuz (Hacettepe Tıp Fakültesi Öğrencisi) M. Kazım Küçükkalp Aziz Ruhuna Fatiha Doğum: 8.6.1955-Ölüm: 9.8.1974

Toplumsal bazı kesimlerinde mezar taşına söz yazdırmanın günah olarak kabul edildiği yapılan derlemelerden anlaşılmaktadır. Bu durumu mezar taşı ustaları şu şekilde açıklamaktadır:

“Bazı mezar sahipleri günah olduğu düşüncesiyle mezar taşına söz yazdırmıyorlar. Sadece kimlik bilgileri ile doğum ve ölüm tarihlerini yazdırıyorlar.” (KK-1, 2)

Paşaköprü Mezarlığı’nda medfun bulunan bir kişinin mezarını yaptırmak isteyenler için şu duyuru yazısı mezarlığın idari binasının duvarına tabela şeklinde asılmıştır:

“Mezarlığımızda Dokuz Eylül Üniversitesi Torbalı Meslek Yüksek Okulu Özel Mezar Ustası Sertifikası olanlar ile kabir sahipleri dışında kabir yapılamaz.” Mezarlıklar Müdürlüğü”.

Mezar taşlarında; “fotoğraf, Türk bayrağı, ay-yıldız, ay, çapa, tek gül, gül buketi, servi, fotoğraf, futbol takımı arması (BJK, Göztepe), meşale, gül, lale, çeşitli çiçekler, polis arması, terazi, çeşitli askerî rütbelere ait armalar (hava astsubayı rütbesi arması, albay rütbesi arması, astsubay arması, yüzbaşı)” gibi çeşitli semboller kullanılmıştır. Bu semboller vefat eden kişinin dinî inancını, hobilerini, milliyetini, cinsiyetini, mesleğini, tuttuğu takımı yansıttığı için onunla ilgili künye bilgilerinin dışında farklı bilgiler de vermektedir.¹

Mezar taşı sözleri arasında Rıza Tevfik Bölükbaşı, Mevlâna, Cahit Sıtkı Tarancı gibi meşhur kişilerin şiirlerinden parçalar da seçilmiştir. Aşağıdaki tablolarda hem mezar taşı sözü hem de sözün alıntılandığı metin mukayeseli şekilde gösterilmiş ve benzer olan yerleri koyu punto ve italik olarak belirtilmiştir.

Aşağıdaki mezar taşı sözü Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın bir şiirinden birebir alıntıdır:

Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı Mezar Taşı Sözü	Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın Şiirinin Parçası
<i>Gayesi bilinmez mukadderatın Ölümdür en büyük sırrı hayatın</i> Feyzullah KARTAL Eylül 1972	<i>“Gâyesi bilinmez mukadderâtın Ölümdür en büyük sırrı hayâtın!”</i> (Uçman, 2022, s.249)

Tabloda verilen mezar taşı sözünün bir kısmı Isparta Gönen yöresinden derlenen “Şu Dağlar Olmasaydı” isimli türkünün bir bölümünden alıntıdır:

Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı Mezar Taşı Sözü	Isparta Gönen Yöresine Ait Türkü Parçası
<i>Şu dağlar olmasaydı Sarıp solmasaydı Ölüm Allah'ın emri</i> Körpe kuzularım kalmasaydı Tetanos hastalığından ölen Söke Yeniköy'den Kerim Kızı Fatma	<i>“Şu dağlar olmasaydı Sarıp solmasaydı Ölüm Allah'ın emri Şu ayrılık olmasaydı”</i> (URL-2)

İlgili mezar taşı sözü, Cahit Sıtkı Tarancı'nın “Otuz Beş Yaş” şiirinin son dördlüğüdür. Şiirin son mısraında iki kelime eksiklik dışında aynen yazılmıştır:

Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı Mezar Taşı Sözü	Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirinin Parçası
<i>Neylersin ölüm Herkesin baş ucunda uyudun</i>	<i>“Neylersin ölüm herkesin başında Uyudun uyanamadın olacak</i>

¹ Mezar taşlarındaki sembollerin anlamları için bk. Sedat Veyis Örnek, *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ankara: BilgeSu Yayıncılık, 2017, ss. 80-90; Şeref Boyraz, *Türkiye'de Mezar Taşı Sözleri*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003, ss. 119-120; Burhan Oğuz, *Mezar Taşında Simgeleşen İnançlar*, İstanbul: Anadolu Aydınlanma Vakfı, 1983.

Uyanmadın olacak Kim bilir nerede nasıl ve kaç yaşında Bir namazlık saltanatın olacak O musalla taşında Rifat AKSİER D.1912-Ö. Mayıs 1982	Kimbilir nerde, nasıl, kaç yaşında? Bir namazlık saltanatın olacak Taht misali o musalla taşında (Tarancı, 2004, s. 189)
---	---

Türkü metinlerinden alınan mezar taşı sözleri de vardır. Tabloda örneği verilen mezar taşı sözü Tokat yöresine ait bir türküden alıntılanmıştır:

Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı Mezar Taşı Sözü	Tokat Yöresine Ait “El Çek Tabip Sinem Üstünden” Türküsünün Parçası
El çek tabip el çek yaram üstünden Sen benim derdime deva bulmasın Sen nasıl tabipsin yoktur ilacın Sarabilmesin ağlama arkamdan Geleme artık bir fatiha okur Duadır yüce catır D. 1955-Ö.1975	El çek tabip sinem üstünden Sen benim derdimi bile bilmezsin (dertliyim vay) Yarem yürektendir yoktur ilacın Sen benim yaremi sarabilmezsin (dertliyim vay) (URL-3)

Mezar taşı sözleri arasında ilahi metinlerinden alınan örnekler de vardır. Tabloda verilen mezar taşı sözü bir ilahiden alıntılanmıştır:

Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı Mezar Taşı Sözü	“Namaz İlahisi” İsimli İlahinin Parçası
Emekli Hâkim Selahattin BAŞKAN Ecel yastığına koyunca başın Döküldü gözünden kanlı yaşın İman ile Kur’an oldu senin yoldaşın Azrail’e can verdiğin zaman Ruhuna Fatiha 1905-1964	“Ecel yastığına koyunca başın Dökülür gözünden kan ile yaşın İman Kur’an olur senin yoldaşın Azrail’e canın verdiğin zaman” (URL-4)

Derleme yapılan mezar taşı ustalarında mezar taşı sözleriyle ilgili herhangi bir katalog bulunmamaktadır. Kendi bilgisayarlarında önceden yaptıkları ilgi çeken ve farklı olan mezar taşı örnekleri vardır. Bu metinleri müşterilere örnek olması için göstermektedirler (KK-1, 2).

Mezar taşlarının bazılarının zaman içinde yenilendiği tespit edilmiştir. Özellikle üstüne gömü yapılan mezarların mezar taşlarına vefat eden yeni kişinin bilgileri eklenmektedir. Bazı mezarların yanında eski ve yeni mezar taşları birlikte bulunanlar da vardır. Aşağıdaki mezar taşında kalp şeklindeki kısım sonradan eklenmiştir:

Aynı taşta bulunan farklı kişilere ait mezar taşı künyelerinde neden farklı bilgiler yer alıyor sorusunu mezar taşı ustası şu şekilde cevaplandırmıştır:

“Önceki mezar taşında ne yazıldıysa biz de onu yenisine geçiriyoruz. Ölen kişinin yakınları ekleme yapmak istedikleri bir şey olursa ilave ediyoruz. Bir de eskiden ölüm tarihleri ayrıntılı olarak gün, ay ve yıl şeklinde pek yazılmamış. Çoğunlukla doğum ve ölüm tarihleri hatta tek ölüm tarihleri yazılmış.” (KK-1)

Mezarlıkta birden fazla kullanılan mezar taşı sözü bulunmaktadır. Bu sözlerin bir kısmı aynen tekrar edilirken bazılarının belirli bölümlerinin tekrar edildiği görülmektedir. Mezarlıkta en çok tekrar edilen mezar taşı sözüne dört örnek verilmiştir:

<i>Ey Muhammed ümmeti</i> Ölünün diriden bir fatihadır minneti İbrahimoglu Halit Özkafat Ruhuna Fatiha Ö.22.6.1964-K.2359	Bakıp geçme <i>Ey Muhammed ümmeti</i> Ölünün diriden Fatihadır minneti Adil annesi Ümmügül Ö.1942
Bakıp geçme <i>ey Muhammed ümmeti</i> Ölünün diriden bir Fatiha'dır minneti Kabrimi ziyaret eden olsun resul ümmeti Bizlere bir fatiha ihsan eden bulur cenneti Pivale Makarna Fabrikasında Kaynakçı Mustafa Hulusi YILDIRIM D. 1911-Ö. Şubat 1968	Bakıp geçme <i>ey Muhammed ümmeti</i> Muhammed ümmeti Ölünün diriden bir Fatihadır minneti Akseki'li Bekir Çavuşoğlu HASAN HÜSEYİN KUTLU 1907-1979

Mezar taşı sözleri arasında ortak kullanılan diğer sözlere örnek olarak aşağıdaki metinler verilmiştir:

<i>Ziyaretten murat</i> Bir duadır Bugün bana ise Yarın sanadır Mehmet Oğlu Hacı Nuri Asutay	<i>Ziyaretten murat bir duadır</i> Bu gün bana ise yarın sanadır Mehmet eşi Besime Eleten Ruhuna Fatiha 25....1956
<i>Şu dağlar olmasaydı</i> Sarıp solmasaydı	<i>Şu dağlar olmasaydı</i> Ölüm Allah'ın emri

Ölüm Allah'ın emri Körpe kuzularım kalmasaydı Tetanos hastalığından ölen Söke Yeniköy'den Kerim Kızı Fatma	Ayrılık olmasaydı ELMAS BARBAK R. Fatiha Ö.4.2.1976
Benim iki cihan içinde muradım Ol Hüda'dır ümüdüm Ruza mahşerde Muhammed Mustafa Nedime TEKÇE Eylül 1983	Benim her iki cihanda Muradım ol Hüdamdır Zehra Koparan R. Fatiha D.1314-Ö.1970

Kalıplaşmış Mezar Taşı Sözleri: Bir dili konuşan kişilerin kendi aralarında anlam aktarmak amacıyla kullandıkları ve kullanabilecekleri bütün birimler, o dilin söz varlığını oluşturmaktadır. Bu birimler, sözcüklerle kalıplaşmış dil birimleri (atasözleri, deyimler, ikilemeler, birleşikler ve kalıp sözler) olarak iki ana gruba ayrılmaktadır (Gökdayı, 2019, s. 19). Kalıp sözler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması adet olan ifadelerdir (Aksan, 1996, s. 35). Kalıplaşmış öğeler, sözlü ve yazılı iletişimde konuşanlar/yazanlar için söz varlığının kullanımı kolay ve cazip birimleri olarak nitelendirilebilir (Gökdayı, 2008, s. 90).

Kalıp ifadelerin yer aldığı metinler arasında mezar taşı sözleri de bulunmaktadır. Derlediğimiz mezar taşı sözlerinde sık olarak kullanılan birtakım kalıp ifadeler vardır. Bu sözlerin bir kısmı birkaç kelimeden oluşmakla birlikte bir kısmı mısralar hâlinde tekrar edilen ifadelerdir. Ayrıca bu ifadeler metin içinde farklı dizelerde, cümlelerin başı, ortası ve sonu gibi farklı yerlerinde kullanılmıştır. Derlenen mezar taşı sözlerinde kalıp ifade şeklinde birden fazla tekrar edilen sözler tablo hâlinde verilmiştir:

Mezar Taşı Sözlerinde Sık Olarak Kullanılan Kalıp İfadeler		
Hayatının en verimli çağında...	Bir kuş idim uçtum yuvadan	Ah ile zar kılarak...
Gençliğine/gençliğime doymadan...	Ey yolcu boş geçme...	Gülmedi başım...
Hayatının/hayatımın baharında...	Ey yolcu bir göz at...	Şu fani dünyada...
Dünyanın kahrını çektik beraber	Sonunda yazıldı mezar taşım	Muradım kalmadı...
Kim bakidir şu fani dünyada	İbretle bak/nazar kıl...	Ecel beni de aldı...
Muradını almadan/alamadan...	Çok gurbet gezdim...	... yaşının baharında
Muradına eremedim/ermeden...	İçtim/içtin ecel şerbetini	Genç yaşta/yaşında...
Henüz girmiştim ... yaşına/yaşıma...	Gülmedi şu dertli başım	Aramızdan ayrıldı...
Yakalandığı/tutulduğu amansız hastalıktan kurtulamayarak...		

Mezar taşı sözlerinin genellikle sonunda ölen kişi için dua ve temenniler dile getirilirken kullanılan kalıplaşmış dua sözleri de bulunmaktadır. En yaygın şekilde kullanılan ifade “Ruhuna Fatiha”dır. Aynı mezarda birden fazla kişi defnedilmiş ise ortak olarak “Ruhlarına Fatiha” ifadesi yer almaktadır. Derlenen mezar taşı sözlerinde yer alan kalıp dua ifadeleri aşağıdaki tabloda mezar taşında yazıldıkları hâllerile verilmiştir:

Rahat Uyuyun	Cennet olsun daim yerin	Ruhuna Fatiha
Ruhi için Fatiha	Cennet mekanı olsun	Ruhlarına Fatiha
Ruhuna el Fatiha	Ruhun şad olsun	R. Fatiha
Mekanın cennet olsun	Ruhun şad mekanın cennet olsun	Ruhuna F.

Mekanı Cennet Ola	Şad ola ruhun. Ruhuna Fatiha.	Ruhuna Fa.
Aziz Ruhuna Fatiha	Ruhun şad makamın cennet olsun	

Derleme alanımızdaki mezar taşı sözlerinin sadece bu bölgede mi bulunduğu yoksa başka yerlerde de aynısı ya da benzerlerinin olup olmadığını tespit etmek için farklı yerleri kapsayan çalışmaların bir taraması yapılmıştır. Mezar taşı sözlerinin bir kısmının sadece derleme alanımızda değil başka bölgelerdeki mezarlıklarda da kullanıldığı yapılan tarama sonucu tespit edilmiştir. Bu durum da bazı mezar taşı sözlerinin yaygın olarak bilindiği ve kullanıldığını ortaya koymaktadır. Çalışmanın sınırlılığından dolayı dört örnek metin üzerinden karşılaştırma yapılarak tablo hâlinde verilmiştir. Aşağıdaki tabloda örnek olarak verilen “Paşaköprü Mezarlığı” ile “İzmir Menemen”de tespit edilen mezar taşı sözünün büyük bir kısmının benzer olduğu görülmektedir. Tabloda verilen mezar taşı sözlerinin benzer kısımları italik ve koyu punto olarak belirtilmiştir:

Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı	İzmir-Menemen
Kaderde ne işe olur etme merak, Nefsine uyma hakkın emrine bak! <i>Altından ağacın olsa zümrüitten yaprak</i> <i>Akibet gözünü doldurur</i> <i>Bir avuç toprak.</i> Rıza ÖZTÜRKER, Kenan ÖZTÜRKER 1996, D.1972-Ö. Temmuz 2001	“Bahri kızı Sebahat Kaya D. 14.06.1933-Ö. 28.09.2018 Ruhuna Fatiha <i>Altından ağacın olsa</i> <i>Zümrütte yaprak</i> <i>Akibet gözünü doldurur</i> <i>Bir avuç toprak”</i> (Gürlek, 2024, s. 247-248)

Yapılan tarama neticesinde iki farklı bölge dışında üç farklı yerde de ortak olarak kullanılan mezar taşı sözleri tespit edilmiştir. Tabloda verilen Paşaköprü Mezarlığı, İzmir Menemen ve Denizli Babadağ'da tespit edilen mezar taşı sözlerinin önemli bir kısmının benzer olduğu görülmektedir:

Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı	İzmir-Menemen	Denizli-Babadağ
<i>Ah ile zar kılarım gençliğime</i> <i>Doymadım</i> hasrete fani cihanda Tuli <i>ömür sürmedim</i> derdime <i>Derman aradım bir ilacın bulamadım</i> İki yavrum bıraktım mürüvetin görmedim Takdiri hüda böyle imiş Keyifli ömür sürmedim İlhami Kızı Fatma KELLEKIRAN D.1930-Ö. Ekim 1953	<i>“Ahile zar kılarım</i> <i>Gençliğime doymadım</i> Fani dünyada Uzun <i>ömür sürmedim</i> Celalettin oğlu Hilmi Akarsu Ruhuna Fatiha D: 1935- Ö: 8.3.1962” (Gürlek, 2024, s. 284)	“Hüve'l Baki sene 1322 Cemaziye'l Ahir <i>Ah ile zar kılarım gençliğime doymadım</i> <i>Derdime derman aradım bir ilaç bulmadım</i> Asker kardeşim gönderip tarihi Okusunlar ibretle sana muradım sabah Kabri Hancı Hâci İsmail Kerimesi Ruhuna Fatiha” (Soyalp, 2018, s. 75)

Aşağıdaki tabloda verilen Paşaköprü Mezarlığı, İzmit ve İstanbul olmak üzere üç farklı bölgeden tespit edilen mezar taşı sözlerinin büyük bir bölümünün benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca derleme alanımızda da aynı sözlerin iki farklı mezar taşında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı	İzmit	İstanbul
Meskenim dağlar başı Oldu <i>sahrâi hacet kalmadı</i> İçtim ecel şerbetini Lokmana hacet kalmadı Yapıldı cennette sarayım Mimara hacet kalmadı Konya hasanşih köyünden Osman SÖYLEMEZ, Keklik SÖYLEMEZ D.1946-Ö.2006/D.1943-1978	“Âh mine’l-mevt Meskenim dağlar başında Sahrâya hacet kalmadı İçtim ecel şerbetini Lokmân’a hacet kalmadı Ubih Kabilesinden Osman Ağa Kerimesi Ebzah/Abzeh Kabilesinden Hacı Ömer oğlu Mustafa Efendi Zevcesi merhûme Esmâ Hanım Rûhuna Fâtîha 1304” (Şeyban vd., 2014, s. 333)	“Hüve’l-hayyü’l-bâkî Meskenim dağlar başıdır sahrâya hacet kalmadı İçtim ecel şerbetini Lokmân’a hacet kalmadı Arabacıların demirci başısı merhûm ve mağfûrun leh el- muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi’l gafûr Mehmed Ağa’nın rûhiyçün el-fâtîha Sene 1210” (Ayanoğlu, 2022, s. 17)
Dağlar başı oldu meskenim Sahraya hacet kalmadı İçtin ecel şerbetini Lokmana hacet kalmadı Rabia BALIÇER-1964		

Tabloda verilen Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı, Karaman Merkez ve Niğde’den tespit edilen mezar taşı sözlerinin birkaç ek dışında tamamen aynı olduğu görülmektedir. Bu durum da bazı mezar taşı sözlerinin toplumun geneli tarafından bilindiği ve benimsendiğini göstermektedir:

Karabağlar Paşaköprü Mezarlığı	Karaman Merkez	Niğde
Gülmedim şu yalan dünyada Ne dertler geldi başıma Daha doymadım yavruma Kara toprak aldı bağrına Allah uzun ömür versin Fatiha okuyanlara Mehmet Oğlu Şevket PAMUKOĞLU D. 1970-Ö. Aralık 2012	“ Gülmedim şu yalan dünyada Ne dertler geldi başıma Daha doymadım yavrularıma Kara toprak aldı bağrına Allah uzun ömür versin Fatiha okuyanlara” (Baytaş, 2019, s. 30)	“ Gülmedim şu yalan dünyada Ne dertler geldi başıma Daha doymadım yavrularıma Kara toprak aldı bağrına Allah uzun ömür versin Fatiha okuyanlara Yaşar Dokuz (D. 1980/Ö. 2004)” (Bakırcı, 2008, s. 28)

3. Mezar Taşı Sözlerinin Şekil Özellikleri

Derlenen mezar taşı sözleri manzum ve mensur şekilde bulunanlar olarak iki başlıkta tasnif edilerek incelenmiştir. Tespit edilen 476 adet mezar taşı sözünün 171’i manzum, 305 tanesi de mensur şekilde bulunmaktadır.

3.1. Manzum Mezar Taşı Sözleri

Derlenen manzum mezar taşı sözlerinin şekil özellikleri; “ölçü” ve “nazım birimi” olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir. Bu başlıklar da kendi içinde alt başlıklara ayrılarak mezar taşı sözleri tahlil edilmiştir.

3.1.1. Ölçü

Her ölçü (vezin) bağlı bulunduğu dilin yapısından doğmaktadır. Bu nedenle Türk dilinin doğal ölçüsü “hece ölçüsü (vezni)” olup “vezn-i benan, hesâb-ı benân, parmak hesabı” olarak da bilinmektedir. Hece ölçüsü, dizelerdeki hece sayısının belli bir düzene bağlı olarak eşitliği temeline dayanan bir vezindir. Hece sayısının eşitliği o dizenin ölçüsünü göstermektedir. İki heceden başlayıp yirmi heceliye kadar birçok vezin bulunmakta olup en yaygın kullanılanları yedili, sekizli ve on birli hece ölçüsüdür (Dilçin, 2009, s. 39-42). Derlenen mezar taşı sözlerinde; yedili, sekizli ve on birli hece ölçüsü kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yedili Hece Ölçüsü: Türk edebiyatının ilk çağlarından beri kullanılan ve en çok tercih edilen hece kalıplarından biridir (Dilçin, 2009, s. 43). Derlenen mezar taşı sözlerinden on bir tanesinin yedili hece ölçüsüyle yazıldığı tespit edilmiştir:

Gez dinin sevdasıyle Olma biran asiyle O kadar çok yalvar ki Gelmez yüz karasıyle Ruhuna Fatiha Abdullah Oğlu MURAT KOLDAĞUÇ D. 1884-Ö.1966	Vatan için yaşadım Kimseye kin tutmadım Müddeti hayatımda Allah'ı unutmadım Helallaşalım evlat Ben helal ediyorum Bir Fatiha okuyun Huzura gidiyorum VEFKİ DEĞER Kasım 1961	Allah Baki Güle güle yaşardı Tanrısına tapardı Fenalıktan kaçardı Halka eylik yapardı MUSTAFA ALİ OKAN Ruhuna Fatiha 16-7-1946
--	--	--

Sekizli Hece Ölçüsü: Türk edebiyatında en çok kullanılan hece kalıplarından birisi sekizli hece ölçüsüdür (Dilçin, 2009, s. 47). Derlenen mezar taşı sözlerinden on üç tanesinin sekizli hece ölçüsüyle yazıldığı tespit edilmiştir:

Fani imiş yalan imiş Ömrün sonu talan imiş Dünya boş bir kovan imiş Dünya çok dar ahret geniş Gümüşhaneli Zakire AYVAZ Ruhuna Fatiha D.1896-Ö.1980	Cefa çektin fakat şimdi Izdırabın artık dindi Oldun artık bizden cüda Sana yakın oldu Hüda Allah için sevgin derin Cennet olsun daim yerin Süleyman BAYAT Ruhuna Fatiha Dg. 1310-Öl. 21.10.1957	Arabalar aşır gider Acı zehir saçır gider 6 yavrumun içinden Ecel alıp geçip gider Konya Hasan Şih Köyü Yusuf oğlu Mehmet TÜRKHAN Ruhuna Fatiha D.1333-Ö.13.12.1980
---	---	--

On Birli Hece Ölçüsü: Türk edebiyatının her döneminde çok sık olarak kullanılan hece ölçüsü kalıbıdır. Hem halk edebiyatı hem de yeni Türk şiirinde bu hece ölçüsüyle her türde manzume örnekleri bulunmaktadır (Dilçin, 2009, s. 49). Derlenen mezar taşı sözlerinden yirmi üç tanesinin sekizli hece ölçüsüyle yazıldığı tespit edilmiştir:

Özünden belliydi çalışkanlığın Sevildin sayıldın mutlu yaşadın Ömrün boyu herkese örnek oldun Tanrı katında tertemizdir adın	Ömründe kimseye minnet etmedi Kalbile yaşadı çile çekti çok Diledi eşinden evvel ölmeyi Vefadan başkaca bir günahı yok
---	---

Halil Kızı Aliye TINK D. 1952-Ö. Aralık 1977	Ahmet EFE D. 1883- Ö. Kasım 1957
Kim bakidir ki şu fani dünyada Kimi doyar kimi doymaz hayata Ben ise erken kavuştum hüdaya Bizden esirgemeyin bir fatiha Cemal ALAADDİN D.10.5.1966-Ö.31.7.1998	Hatıram yazılı mezar taşında Dertten kurtulmadım çocuk başımla Gözlerim görmedi on beş yaşında Ayrıldık dünyadan sonsuz acımla Tahsin Oğlu Muhsin KARAHAN D. 1951-Ö. Mayıs 1966

Serbest Ölçü: Fransız sembolistlerin etkisiyle edebiyatımıza giren serbest ölçü, hece veya aruz gibi herhangi bir ölçü ya da yapıya bağlı değildir (Karaalioğlu, 1980, s. 225). Derlenen mezar taşı sözlerinin büyük çoğunluğu serbest ölçü şeklinde yazılmıştır. Paşaköprü Mezarlığı’nda bulunan mezar taşı sözlerinin 124 tanesi serbest ölçü şeklindedir:

Halabey okuluna yıllarını veren Yardım elini üstüne geren Büyük ana vatan toprağında Rahat ol Bediha TANŞU D.1900-Ö. Mayıs 1975	Gülmedi şu dertli başım Ecel beni de aldı on altı iken yaşıım En sonunda yazıldı mezar taşım Feray İSKİLİPLİ D.1961-Ö.1977
Ecel yastığına koyunca başın Emekli Hâkim Selahattin Başkan Ecel yastığına koyunca başın Döküldü gözünden kanlı yaşın İman ile Kur’an oldu senin yoldaşın Azrail’e can verdiği zaman Ruhuna Fatihâ 1905-1964	Allah Baki Güneş gibi doğan gençlik Merhamet eyle bana Vefasız dünyanın zevkine Akıbet doyamadın tadına Okuyun bir Fatihâ Mümtaz’a Allah kabul eder mutlaka D.1929-Ö.4.1.1957
Dünyada murada ermedim Hayatım geçti bilmedim Evlatlarımla mürüvvetlerini görmedim Dünya yalanmış bilmedim Hasan eşi Saniye BERBER Ruhuna Fatihâ D.1936-Ö.14.7.1974	Çok gurbet gezdim Sonunda hakiki yerimi buldum 24 yaşımla baharında iken Bir trafik kazasına kurban oldum Kemal Oğlu Ast. Subay Turgay ŞENTÜRK Ruhuna Fatihâ Ö.T. 9.2.1978

3.1.2. Nazım Birimi

Dizelerin bir araya getirilerek kümelenendirilmiş ve kalıplaşmış şekillerine “nazım birimi” denir (Durbilmez, 2020, s. 194). Derlenen mezar taşı sözlerinde beyit, dörtlük ve bent (üçlük, beşlik, altılık, yedilik, sekizlik, dokuzluk, onluk, on birlik) olmak üzere üç farklı nazım birimi tespit edilmiştir.

Beyit: Aynı ölçüde ve anlamca birbirine bağlı olan ve iki dizeden meydana gelen şiirlere “beyit” denmektedir (Dilçin, 2005, s. 101). Paşaköprü Mezarlığı’nda bulunan mezar taşı sözlerinin 16 tanesi beyitlerden oluşmaktadır:

Gayesi bilinmez mukadderatın Ölümdür en büyük sırrı hayatın Feyzullah KARTAL	Ben bir gülidim bu dünyada açılmadan giderim Annemi babamı cennette beklerim Mehmet ACACAN kızı Mükerrer ACACAN
--	---

Eylül 1972	947
Genç yaşımda kalbe tutuldum Yavrumdan sevdiklerimden oldum İsmail Oğlu Önder KILINÇ D:08.06.1958-Ö:12.09.1991	İnsan oğlu ibretle bak şu kabrimin taşına Üç çocukla tren çarptı taş dikildi başıma İzzet TAŞAL D.1937-Ö. 1977
Ah ölüm Genç yaşımda tutuldum devasız bir derde Hayatıma göz yumdum işte kabrim bu yerde Halit Gızı ve Etfaiyede Mehmet Garısı Fatma Ruhuna Fatiha Temmuz 934	Ben bu dünyada görmedim sefa Allah hiç kimseye çekirtme cefa Harun eşi ŞÜKRİYE DEMİRTAŞ Ruhuna Fatiha Ö.2.11.1990

Dörtlük: Bentleri dört mısradan oluşan şiirlere “dörtlük” adı verilir (Dilçin, 2005, s. 376). Paşaköprü Mezarlığı'nda bulunan mezar taşı sözlerinin 83 tanesi dörtlüklerden oluşmaktadır. Aşağıda dörtlük hâlinde bulunan mezar taşı sözlerinden dört örnek metin verilmiştir:

Tomurcuk bir güldüm Açıp olmadan gonca Çok ızdırap çektim On bir baharım boyunca Cemal Metin ERŞEN D. 1962-Ö. Ocak 1973	Çok gurbet gezdim yoruludum Sonunda hakiki yerimi buldum 28 yaşın baharında iken Arkadaş kurbanı oldum Elazığlı Ali Oğlu Özdal KAN D. 1950-Ö. Eylül 1978
Vefakâr eş, örnek baba, çalışkan asker Sende bulduk hakların en ödenmezini Uzun yıllar hiç ayrılmayacağız derken Erken seçtin yolların en dönülmezini DENİZ MK. ND. ALBAY MEHMET HALİT BUĞRA D:1927-Ö:1977 Ruhun şad makamın cennet olsun	Adem oğlu iyi bak Deme hiç solmaz yaprak Bende senin gibiydim Şimdi bir avuç toprak Mehmet Kızı MEVLÜDE DALMIŞ Ruhuna Fatiha D.T. 16.2.1959-Ö.T.26.3.1974

Bent: Sayısı üç veya daha fazla olan ve anlam bütünlüğü barındıran parçaların her birine “bent” adı verilir (Kaya, 2007, s. 151). Derlenen mezar taşı sözlerinde üçlük, beşlik, altılık, yedilik, sekizlik, dokuzluk, onluk ve on birlik olmak üzere sekiz çeşit bent şeklinde olan manzume vardır.

Üçlüklerle Kurulanlar: Bentleri üç dizeden oluşan şiirlere “üçlük” adı verilir (Dilçin, 2005, s. 376). Paşaköprü Mezarlığı'ndaki 43 mezar taşı sözü üçlükten oluşmaktadır. Aşağıda altı tane üçlüklerle kurulu mezar taşı sözü örneği aktarılmıştır:

Bülbül gibi ötüyordun Gurup vakti nasıl uçtun Bizleri boynu bükük bıraktın Nevzat Kızı Seçil Tayşi D.1968-Ö.1975 Ruhuna Fatiha	Hüvel Baki Var mıdır dünyada solmayan bir yaprak Akibet bir gün gelir sen de olursun bir avuç toprak Ruhumu rahmetle an hakkın emrine bak Ahmet Oğlu Sami GÜRAY D. 1930-Ö. Ocak 1977
Oku bak taşına Bir gün olurda	Sensiz zindan oldu şu fani dünya bize Gece gündüz ağlarınız hicranla yana yana

Seninde gelir başına Hacı Halil Oğlu Ömer Mustafa ULUS	Ancak bir Fatiha'dır hediyemiz sana Emine Hıfziye GÜRPINAR Kasım 1968
Şu dağlar olmasaydı Ölüm Allah'ın emri Ayrılık olmasaydı ELMAS BARBAK R. Fatiha Ö.4.2.1976	Ölümünle kalbime açtığın yara derin Bu topraklar değil kalbimdir senin yerin Burada yatanın ruhunu bir fatiha ile yad edin Musa Oğlu Muzaffer ERYAMAN D. 1943-D.1960

Beşliklerle Kurulanlar: Bentleri beş mısradan meydana gelen ve uyak düzeni muhammese benzeyen şiirlere beşlik denmektedir (Dilçin, 2005, s. 378). Paşaköprü mezarlığında bulunan 41 adet mezar taşı sözü beşliklerden oluşmaktadır. İki metin örnek olarak aşağıda verilmiştir:

Küçük yaşta hep hayaller kurdum Büyüdüm muradına eremedim 18 yaşında hayatımın baharında Bir zalimin 2 bıçağına Girdim kara toprağa Mustafa AVCILAR D.1973-Ö.1991	Hacı Fadime ÖNGÜL D.1910-Ö.12.5.2007 Gözlerin bir nur ışığı Aydınlatıyor her yeri Isıtıyor yine sana muhtaç yürekleri Sen omuzlar üstünde taşınmaya layıksın Çünkü sen bizim biricik annemizsin
---	---

Altılıklarla Kurulanlar: Bentleri 6 dize olan ve uyak düzenleri müseddes benzeyen şiirlere denir. Bu tarz şiirlerde bir dize belirli bir yerde ya da herhangi bir yerde yinelenebilir (Dilçin, 2005, s. 380). Derlenen mezar taşı sözlerinden 36 tanesi altı dizeden oluşmaktadır. Aşağıda bunların iki tanesi örnek olarak verilmiştir

Ecel beni de aldı ben ne diyeyim Trafik kazasıymış benim ecel sebebim Ah ecel genç yaşta beni de buldun İki yavruma doymadan kara toprağa koydun İki yavrumun yüzü güldükçe Benim ruhum şad olacaktır Lütfi ATAY D.1948-Ö.1978	Ah ile zar kılarak Gençliğime doyamadım Derdime derman aradım Bir ilaç bulamadım Dört yavrumu öksüz bıraktım Yuvama doyamadım Hasan KAHRAMAN Şubat 1968
---	--

Yediliklerle Kurulanlar: Bentleri 7 dizeden oluşan genellikle bentlerin bir dizesi uyaksız olabilen şiirlere denir (Dilçin, 2005, s. 381). Derlenen mezar taşı sözlerinden 19 tanesi yedi dizeden oluşmaktadır. Aşağıdaki tabloda bunların iki tanesi örnek olarak aktarılmıştır:

Hayatta henüz açılmış bir gülüdüm Dört tane goncam var idi Ecel kırdı dalımı görmedi Goncalarımı ezrail aldı kanadını Derdimi kimseye söylemeden Ey yolcu boş geçme Sizden beklediğim bir fatihadır Mehmet Eşi Nigâr KARASAKIZ 957	Ey yolcu bir göz at mezar taşına Henüz girmiştim yirmi beş yaşına Tuzak kurdular yoluma İkinci şube kıydı canıma Bir iftira geldi başıma Bakmadılar gözümün yaşına Anam her gün talihsiz yavrum diye ağlasın Doğan SELÇUK D. 1958-Ö.Ağustos 1983
--	--

Sekizliklerle Kurulanlar: Bentleri 8 dizeden oluşan şiirlere denir (Dilçin, 2005, s. 382). Derlenen mezar taşı sözlerinden 13 tanesi sekiz dizeden oluşmaktadır. Bu başlıkla ilgili iki örnek aşağıda aktarılmıştır:

Evimde şöyle birazcık daldım Bir hayalet gördüm birden bunaldım Karşımda Azrail elinde tırpan Bunu görürde hiç korkmaz mı insan İstanbul'da karşıma çıkınca birden Bir acayip oldum şaşırdım cidden Ölüm hedefini şaşmayan okmuş Nereye gidersen kurtuluş yokmuş Konya Hasan Şeyh Köyünden Mehmet Oğlu Osman KAPLAN D. 1928-Ö.Kasım 1976	Annem ölürsem sana doymadan Bir çelenk yapılır hiç ağlamadan İstemem tabutum yeşil İsterim kara ben Eğer annem girersem On yedi yaşında kara toprağa Dünyasına doymamış yavrun için Okusunlar bir Fatiha Gülender ÜRÜNCÜ D.1942-Ö.Mart 1959
---	---

Dokuzluklarla Kurulanlar: Bentleri dokuz dizeden oluşan şiirlere denir. Derlenen mezar taşı sözleri arasında 12 tane manzume bu şekildedir. Aşağıda iki metin örnek olarak verilmiştir:

Gel gör bir baksana Kalbimde ne var ne oluyor içimde Her ne var izleyin sözümde An be an dökülür dilimde Bir göz var gözleyen gönülde Hay o var bizimle ömürde Hiç ol gör vilayet ilinde Ben sen o vahdeti kesret de Seyit Ali birinin içinde... Ramazan Oğlu Seyit Ali ŞİMŞİR Temmuz 2014-Yaşı 81	Yağmurlu bir günde vazifeme çıktım Mesleğime çok aşkıttım Dönüyordum ki karakola Kallesçe vurdular yolda Şehit düştüm Urfa'da Doyamadan eşime ve çocuklarıma Girdim kara toprağa Ey din kardeşim Okuyun bana da fatiha Ali Ulvi AĞIÇ D.1939-Ö.4.4.1980
---	---

Onluklarla Kurulanlar: Bentleri on dizeden meydana gelen şiirlere denir. Derlenen mezar taşı sözleri arasında onluklarla kurulu olan 8 manzume bulunmakta olup bu metin de aşağıda verilmiştir. Mezar taşında metnin kim için yazıldığı bilgisi bulunmayıp sadece tarih yer almaktadır:

Tanrıdır kalan, kalanı yalan Zair, burda gömülü olan muhterem ölü Ki tahmis Mehmet Kemah Aramızdan gitti ah Çok kemal bir insandı, sevenler ona yandı İçi, dışı ne temiz bir insandı bilseniz! Bin dokuz yüz kırk yılı olmamıştı hayırlı Kurtulmadı ölümünden, kim kurtulmuş ki zaten? Rahmet dile tanrıdan başışlasın yaradan Fatiha okuyalım bir teselli duyalım! 15.7.1940
--

3.2. Mensur Mezar Taşı Sözleri

Edebiyatın yazı türlerinden birisi nesirdir (Mengi, 2007, s. 43). Nesir, nazım dışında düzenlenmiş söz anlamına gelmekte olup herhangi bir ölçü, kafiye gibi belirli kurala bağlı olmadan sadece dilbilgisi kurallarına ve anlatımı güzelleştiren edebî bir üsluba göre meydana getirilen düz yazı şeklindeki metinlerdir (Durmuş, 2007, s. 6). Derlenen mezar taşı sözlerinin 305 tanesi mensur şekilde yazılmıştır. Bu sözlerin hacimleri farklılık göstermektedir. Bir cümle kadar az hacimli olanların yanında daha geniş hacimli metinler de bulunmaktadır. Aşağıda mensur şekilde yazılmış mezar taşı sözlerinden farklı hacimlerde olan altı metin örnek olarak verilmiştir.

Allah Baki Ani olarak kalp sektesinden aramızdan ebediyete intikal eden sayın babamız Abdullah Alsoy. Ruhuna fatiha Ö.13.7.1953-Pazartesi	Ziyaretçi Burada lohusa iken askeri doğum evinde 21 yaşında şehit olan candabudan Seyfulla kızı Sadife Kanlının Ruhuna F. Ö.T. 23.11.948
1938 Sevim Akşehir’de doğdu. Yazdılar 1964 İzmir’de öldü diye. Mezarımı kazdılar Annem Abilerim tabutumu gelin gibi düzdüler. Allahtan af ve mağfiret sizden Fatiha diler. Ahmet Kızı Sevim BAYRAM 1912-1938	4 Seneden beri müptela olduğum hastalık için her nereye baş vurdum ise kendime bir çare bulamadım. Pek genç iken 28 yaşında toprağa gömüldüm. Musa Oğlu Mustafa Çatıkkaş R.Fatiha Ö.T. 11.7.1947
Hayatının en verimli çağında yakalandığı amansız hastalıktan kurtulamayarak aramızdan ayrıldı; bıraktığı isim, yaptığı iyilik ve aldığı dualar kadar çok yaşayacak Tanrı onun ruhunu sonsuza kadar rahat kılsın. Sevenlerinin dualarını kabul etsin. Dr. Hüseyin Cahit ÖZERKAN 1927-1971	Adım BEHLÜL. Doymadım 26 yaşına. Zalim ecel bakmadı akan kanlı kanlı yaşıma. İki sözüm var benim murada eremedim sıra pek çabuk geldi, sanki doğdum daha dün gül yüzlü anamında yaşlı kaldı gözleri daha vardı Behlülün söyleyecek sözleri anam senden ayrılmak acı söyle nasıl dayanam. Bir fatiha okuyup rahmet eylesin Allah. Sana sabır versin. D.1923-Ö.1951

4. Mezar Taşı Sözlerinin İçerik Özellikleri

Mezar taşı sözleri içerisinde vefat eden kişinin kimlik bilgilerinin dışında farklı hususlarda da bilgiler verildiği tespit edilmiştir. Bu bakımdan mezar taşı sözlerinin içerik özellikleri; “vefat eden kişinin biyografik bilgileri” ve “mezar taşı sözlerinin muhtevası” şeklinde iki başlıkta incelenmiştir.

4.1. Biyografik Bilgiler

Mezar taşı sözlerinde yer verilen bilgiler arasında vefat eden kişinin nereli olduğu il, ilçe, kasaba ya da köy şeklinde de bulunmaktadır. Özellikle bir yerden başka bir yere göç edenlerin mezar taşlarına geldikleri il, ilçe, kasaba veya köyün isimlerini yazdırdıkları bilinmektedir (Öksüz, 2019, s. 2929). Şehir/yer isimlerinin bulunduğu mezar taşları, o bölgeye yapılan göçü ve göç edilen yere duyulan aidiyet duygusunu göstermesi bakımından önemlidir (Şeyban ve Kır, 2019, s. 42). Göç eyleminin gündelik hayata, eylem

ve söylemlere, inanç ve ritüellere, maddi ve manevi ürünler başta olmak üzere hayatın her alanına yansımalarının yanında mezar taşı sözlerinde de yer almaktadır (Keskin, 2023, s. 464).

Derlenen 476 mezar taşı sözünün 391'inde vefat edenlerin nereli olduğu bilgisi bulunmaktadır. Bu sayı 2019'un sonuna kadar mezarlığa defnedilenleri kapsamaktadır. Yer isimlerinden 97'si yurtdışı, 294'ü ise yurt içindeki yer isimleridir. Değişik sebeplerle yurt dışının 21 farklı yerinden İzmir'e göç edenlerin mezarlarında yer adı bulunmaktadır. Farklı sebeplerle Türkiye'nin değişik yerlerinden iç göç ve yurt dışından dış göç neticesinde Karabağlar'a gelip burada medfun bulunan çok sayıda kişi olduğu da anlaşılmaktadır:

Yer Adı	Sayı	Yer Adı	Sayı	Yer Adları	Sayı
Konya Hasanşih Köyü	14	Rizeli	4	Yozgatlı	2
Konya Hasan Şeyh Köyü	3	Rize Çamlıhemşin	7	Elazığlı	1
Konya Bükçe Köyü	3	Rize Çamlıhemşin Kale Köyü	2	Mardinli	8
Konya Doğanbeyli	2	Rize Çamlıhemşin Yeniköy	2	Karslı	9
Konya Gökyurt Köyü	2	Rize Çamlıhemşin Ortan Köyü	2	Siverikli	5
Konya Yatağan Köyü	2	Rize Çamlıhemşin Mikronkavak Köyü	2	Muğlalı	4
Konyalı	8	Rize Eriklimanı Kariyesi	1	Milaslı	2
Akşehirli	5	Çamlıhemşin	5	Bodrumlu	4
Seydişehirli	2	Ardeşenli	2	Kuşadası	3
Sökeli	7	Şavşatlı	2	Köprülülü	2
Söke Güllübahçe Köyü	3	Bayburt	3	Buldanlı	6
Söke Yeşil Köy	3	Gümüşhaneli	4	Edirneli	5
Söke Yeniköy	1	Havzalı	4	Yeniceli	3
İzmir	8	Ordu	2	Eşrefpaşalı	4
Karşıyakalı	3	Trabzonlu	4	Kadıköylü	2
Eskiizmirli		Of Yavan Köyü	1	Bartınlı	2
Karabağlardan	1	Çanakale Çan	1	Nevşehirli	2
Tepeköy	1	Aydın Ortaklar Dere Köyü	2	Sivaslı	2
Hortunah	2	Aydın Germencik Morali Köyü	1	Divrikli	3
Ödemiş Kösüler Köyü	3	Akseki Mahmutlu Köyü	4	Manisalı	3
Yeni Foçalı	2	Akseki Büyük İlvat Köyü	4	Kulalı	9
Tireli	3	Aksekili	6	Demircili	3
Ödemişli	2	Ispartalı	5	Balıkesirli	5
Bergamalı	3	Eğridir	3	Karacasulu	2
Ballı Kuyulu	4	Burdur/lu	9	Uşaklı	7
Çeşmeli	2	Ankara Bala Yeniköy	1	Kırşehirli	2
Alaçatılı	7	Evreşeli	2	Afyonlu	5
Bolu Mudurnu	5	Kahramanmaraş Aşşin	2	Harpumlu	1
	1	Kahramanmaraşlı	2		
Toplam					294
Yabancı Yer Adları	Sayı	Yabancı Yer Adları	Sayı	Yabancı Yer Adları	Sayı
Yunanistan Drama	1	Kırımlı	3	Kavalalı	2
Almanya	1	İstanköylü	3	İskeçeli	6

Bosnalı	3	Beyrutlu	5	Demir Hisar	7
Yenice Vardarlı	3	Giritli	23	Gümölcineli	11
Rodoslu	7	Girit Hanyalı	7	Selanikli	2
Sakızlı	2	Girit Resolu	2	Saray Bosnalı	2
İstanköylü	3	Karaferyalı	2	Midilli	2
Toplam				97	
Yer Adı Geçen Toplam Mezar Taşı Sayısı				391	

Yukarıdaki tablodan hareketle Karabağlar'a farklı sebeplerle göç eden kişilerin memleketlerine olan aidiyet duygularını öldükten sonra da bir şekilde yaşatmak istedikleri ortaya çıkmaktadır.

Mezar taşı sözlerinde yer alan bilgilerden birisi ölen kişinin hayattayken icra ettiği mesleğidir. Paşaköprü mezarlığındaki mezar taşı sözlerinde de meslek isimlerine yer verilmiştir. Mezarlıktaki 130 mezar taşı sözünde; asker, öğretmen, astsubay, çiçekçi, kaynakçı, hâkim, başpehlivan, kasap, terzi, doktor, ebe, kahveci gibi meslek isimleri yazmaktadır. Üç kişi askerlik vazifesini yaparken şehit olduğu için bunların mesleği asker olarak kabul edilmiştir. Tespit edilen meslekler ve sayıları tabloda verilmiştir:

Meslek Adı	Sayı	Meslek Adı	Sayı	Meslek Adı	Sayı
Öğretmen	15	Hâkim	1	Terzi	2
Üniversite Öğrencisi	1	Emekli Mülkiye Kaymakamı	1	Demirci	1
Asker (Er)	3	İtfaiye Başçavuşu	1	Silahçı	1
Astsubay	3	Gümrük Muhafaza Başmüfettiş Şefi	1	Kaynakçı	2
Deniz Yüzbaşısı	1	TCDD Gar Müdürü	1	Kahveci	3
Emekli Albay	4	DDY İstasyon Şefi	1	Şişeci	2
Kıdemli Yüzbaşı	1	Belediye Hesap İşleri	1	Çiçekçi	1
Emekli Başkomiser	5	Yüksek Mühendis	3	Kasap	4
Yüzbaşı	1	İnşaat Yüksek Mühendis	2	Taşçı	1
Jandarma Üsteğmen	1	Kantarcı	1	Dökümcü	1
Hava Astsubayı	2	Seyrüsefer Amiri	1	İğneci	2
Hava Yüksek Mühendis Albay	1	PTT Emeklisi	1	Manav	4
Zabıta	2	Muhtar	3	Berber	4
Başgardıyan	1	Maliyeci	1	Avcı	1
Gazi	1	Doktor	4	Benzinci	2
Pilot	1	Ebe	1	Nakliyecisi	1
Müteahhid	2	Eğitimci	2	Kalaycı	1
Bankacı	1	İmam	4	Çinici	1
Gazeteci	2	Yorgancı	1	Bakkal	1
ESHOT Hareket Memuru	1	Başpehlivan	1	Çıkıkçı	1
Eczacı	1	Tütüncü	2	Plastikçi	1
Boksör	1	Balıkçı	1	Marangoz	2

Futbolcu	1	Tornacı	2	Şekerci	2
Toplam					130

Ölen Kişinin Hayatıyla İlgili Bilgiler: Vefat edenlerin kişisel özelliklerine de mezar taşı sözlerinde yer verilmiştir. Mezar taşı sözlerinde tespit edilen kişisel özellikleri belirten ifadeler tabloda verilmiştir. En çok “vefakâr, yardımsever, şefkatli, çalışkan, fedakâr, vefalı” ifadelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir:

Kişilik Özellikleri	Sayı	Kişilik Özellikleri	Sayı	Kişilik Özellikleri	Sayı
Vefakâr	5	Doğru	2	İyi kalpli	1
Şefkatli	5	İyiliksever	2	İyi kalpli tatlı dilli	1
Yardımsever	5	Minnet etmeyen	2	Üstün meziyetlere sahip	1
Çalışkan	5	Sevilen sayılan	1	İyi yürekli	1
Fedakâr	4	Minnet eden	1	Kemal bir insan	1
Vefalı	4	Bilgili	1	Meslek âşığı	1
Cefakâr	3	Gönlü güzel	1	İçi dışı bir	1
Dürüst	3	Cefakeş	1	Herkese örnek olan	1
Herkesin yardımına koşan	2	Mesleğine âşık	1	Çok gezen	1

Mezar taşı sözleri arasında ölen kişinin hayattayken yaptığı iyilikler ve toplumsal boyutta etki uyandıran yardım faaliyetlerine de vurgu yapılmıştır. Aşağıda verilen mezar taşı sözlerinin birinde vefat eden kişinin Mehmetçik Vakfı bağışçısı olduğu, diğerinde ise doğayı seven ve ağaçlandırma faaliyetinde bulunduğu vurgulanmaktadır:

Mehmetçik Vakfı bağışçısı Ramazan Erdal Tenik D.21.04.1956-Ö.07.11.2019 Aliye Tenik Ö.16.08.1949 Ruhlarına Fatih	Burdurlu Yeşil Tepeyi Ağaçlandıran Kıymetli Öğretmen Refik Karababa Ruhuna Fatiha 1903-10 Kasım 1981
---	--

Mezar taşı sözleri arasında dinî tasavvufi açıdan ölen kişinin toplumdaki yerini ve önemini vurgulayan ifadeler de vardır. “Hacı, imam, hoca” gibi dinî unvanlar ölen kişinin toplumdaki yerini ve önemini belirten ifadelerdir. Bu tür ifadeler kişinin toplumda edindiği saygınlığın ve yaptığı işlerin ölüm sonrası nasıl hatırlanacağına dair toplumsal kodlardır:

Gel efendim nazar eyle şu mezarın taşına Akıllı isen gafil olma aklını al başına Sallanıp gezerken bak ne geldi başıma Akibet tural oldum taş dikildi başıma Hacı Cevriye GÜMÜŞÇALAR Ruhuna Fatiha Ö.24.6.1964	2.ci Beyler so. Hacı Mahmut Camii İmami Kulalı Ali Rıza Otlunun R. Fatiha Ö.12.4.947 K.No.528
---	---

Hacı Yunus Görmez Ruhuna Fatiha Görmezdi gözün Ölmedi benim özüm Resulullah iki gözüm Mahkemei kübradır çözüm Eğer kibleye dönersen yüzün Zikir olur son sözün 1317-1987	Of kazasının Yavan Köyünden ve Seydiköy Camisi İmamı Hacı Ali Osman Lider Ruhuna Fatiha D.1326.Ö.9.5.1957 K.No.8722
---	---

Yaşam Süresi: Mezar taşı sözlerinde vefat eden kişilerin doğum ve ölüm tarihlerinin dışında yaşam süresi bilgisine de yer verilmiştir. Yaşam süresi bilgisi bütün mezar taşı sözlerinde bulunmayıp 329 mezar taşında vardır. Aşağıdaki tabloya bakıldığı zaman daha çok 40-50 ve 60-70 yaş arasında olanların yaşam sürelerinin net olarak belirtildiği görülmektedir:

Yaş Aralığı	Mezar Taşı Sayısı	Yaş Aralığı	Mezar Taşı Sayısı
0-10 Yaş Arası	15	50-60 Yaş Arası	20
10-20 Yaş Arası	27	60-70 Yaş Arası	56
20-30 Yaş Arası	32	70-80 Yaş Arası	31
30-40 Yaş Arası	33	80-90 Yaş Arası	28
40-50 Yaş Arası	36	90 Yaş Üstü	8
Toplam			261

Vefat edenlerin yaşam süreleri sözlerin sonunda doğum ve ölüm tarihleriyle birlikte verilmesinin dışında sözlerin içerisinde de belirtilmektedir. Ölen kişinin yaşam süresi 52 mezar taşı sözünün içinde verilmiştir:

Metin İçinde Ölenin Yaşam Süresi Verilen Mezar Taşı Sözü Örnekleri	
19 yaşında bir domurcuk idim bir trafik kazası giydirmemi bana gençlik tacımı tüm geride kalan sevdiğime bıraktım derin bir acımı çok severdim anne, baba, kardeş, bacımı hiç üzülp çekmeyin acımı okuyun ruhuna Fatiha. Ahmet Oğlu Ünal İNCE D.1962-Ö.1981	34 yaşında girdim toprağa Üç tane yavruma bıraktım hatıra Vakitsiz değil miydi bu ölüm bana Kaderim böyleymiş buymuş alın yazım Ruhuna Fatiha. Abdurrahman ONGUN D.1946-Ö. Eylül 1980
Bende ayrıldım yuvamdan, annemin kucığından. Ah zalim hastalık beni yedi başımdan yedi. Almanya'da doğdum İzmir'e ölüm geldi 9 yaşında kara toprağa girdim. Ebru ÇAM-Aralık 1982	27 yaşındaydım gülmedi başım Sonunda yazıldı mezar taşım Gayesi bilinmez mukadderatın Ölümdür en büyük sırrı hayatın İlhami KÖKTEN Ruhuna Fatiha D.15.11.1951-Ö.15.6.1978

Vefat edenlerin yaşam sürelerinin sadece sayı olarak belirtilmeyip hem kelimelerle hem de sayılarla ifade edilen mezar taşı sözleri de vardır. Bu şekilde 34 mezar taşı sözü bulunmakta olup aşağıdaki tabloda hangi ifadelerin kullanıldığını gösteren tablo verilmiştir:

Yaşam Süresini Belirten İfade	Mezar Taşı Sayısı	Yaşam Süresini Belirten İfade	Mezar Taşı Sayısı
Genç yaşında/yaşta/yaşımda	18	Dünyasına doymamış	2
Gençliğine/gençliğime doymadan	1	Gençlik çağında/çağında	3
Yedinci baharın gülünü koklamadan	1	Hayatının/ömrünün baharında	4
Hayatının en verimli çağında	3	Hayatın en güzel yıllarında	2

Ölüm Sebepleri: Mezar taşı sözlerinde kişilerin ölüm sebepleri de yer alan bilgiler arasındadır. Bu bilginin bulunma sebebi ziyaretçilerin acıma duygusunu ön plana çıkartıp ölüyle yaşayanlar arasında çeşitli bağlar kurmaktır (Çelik, 2018, s. 1180). Paşaköprü Mezarlığı'nda bulunan 476 mezar taşı sözünden 74 tanesinde vefat edenlerin ölüm sebeplerine yer verildiği tespit edilmiştir. Vefat edenlerin ölüm sebepleri ve sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Ölüm Sebebi	Mezar Taşı Sayısı	Ölüm Sebebi	Mezar Taşı Sayısı	Ölüm Sebebi	Mezar Taşı Sayısı
Hastalık	17	Şehit Olan Eşin Üzüntüsü	1	Böbrek Yetmezliği	3
Trafik Kazası	14	Tren Çarpması	2	Zatürre Hastalığı	2
Şehit Olma	7	Kanser	2	Tetanos Hastalığı	2
Cinayet (Silahlı Suikast)	5	Açık Kalp Ameliyatında	1	Tanker Kazasında Yanma	1
Kaza	4	Boğulma	1	Doğum Esnasında	1
Kalp Hastalığı	4	Mide Kanaması	1	Balkondan Düşme	1
Uçak Kazası	2	Zehirlenme	1	Akciğer Hastalığı	1
Av Tüfeği	1	Toplam			74

Tabloya bakıldığında 22 farklı şekilde ölüm sebebinin olduğu görülmekte ve en fazla ölüm sebebi hastalık, trafik kazası ve şehit olmadır. Mezar taşı sözlerinin 17 tanesinde ölüm sebebi “hastalık” olarak belirtilmiş fakat hangi hastalık olduğu ise açıklanmamıştır. Dört mezar taşı sözünde sadece “kaza” ifadesi yer almakta ve ne kazası olduğu bilinmemektedir. Ölüm sebebi cinayet olanların birinde bıçaklama, ikisinde silahla öldürme ve diğerlerinde ise cinayete kurban gittiği belirtilmektedir. Av tüfeği ölüm sebebi olan mezar taşı sözünde ise kaza sonucu mu öldüğü, intihar mı ettiği ya da başka şekilde mi meydana geldiği anlaşılamamaktadır.

İlk çocuğunun doğumu esnasında vefat eden annenin mezar taşı sözü aşağıda verilmiştir:

Doktorun neşteri ile kapadım gözlerimi
 Veda edip hayata görmedim bebeğimi
 İlk çocuğuma kapadım gözlerimi
 Nursel GÜZELKARDEŞLER
 D.1958-Ö.1981

İzmir'in Çeşme ilçesinde torunlarını kurtarmak için girdiği suda boğularak vefat eden kişinin mezar taşı sözü aşağıda verilmiştir:

16 Ağustos 1938 Çeşmede torunlarını
 kurtarmak için canını feda eden emekli
 öğretmen Bay Halil DERİNSU-1938

Mensubiyet Bildirmesi: Mezar taşı sözlerinde ölen kişinin herhangi bir ocağa veya tarikata mensup olup olmadığı bilgisine de yer verilmektedir. Paşaköprü Mezarlığı'ndaki 6 mezar taşı sözünde bu şekilde mensubiyet bildiren ifadeler vardır. Aşağıda verilen mezar taşı sözünde ölen kişinin Bektaşî olduğu "baba" ifadesinden açıkça anlaşılmaktadır:

Pusu kurmuş ecel gözlerden nihancan avcısı avlar canları hemen
 koymuş tuzağına abi daneyi bir daneye tutsak olurdur insan
 besler sıkıranı nazu alimetle küstürür ahir bir lokmaya bir
 kaniste en can İste ricalı makber ibretle nazar kıl zairi ihsan bir
 nazenin bedrenin Ali baba Şad ola ruhun. Ruhuna Fatiha.

Ali Saki BEKTAŞ Baba
 D.1313-Ö.27.9.1975

Aşağıda verilen mezar taşı sözünde ise ölen kişinin bir tarikata bağlı olduğu belirtilirken tarikatın isminin ne olduğu bilgisi yoktur:

Ben bir saç ogluyum tarikatte elim var
 Şeriatta namus ile arım var
 Hak Muhammet Ali
 Derler pırım var felek sende
 Bir muradım kalmadı

Ankara Bala Yeniköyden
 Aşık Fazlı KAYA'nın
 Ruhuna Fatiha
 Aşık Fazlı KAYA -1976

Hitap Bildirenler: Hitap bildiren ifadeler; dil konuşurları arasındaki çeşitli türden ilişkileri yansıtan; yaş, cinsiyet, sosyal statü gibi değişkenlere göre işaretlenebilen; aynı anda hem konuşucu, dinleyici ve diğer katılımcılar hem de konuşmanın bütününe, kullanımsal ve duygudurumsal açılardan katkı sağlayan dilsel düzenleyiciler (Dunkling, 1990: 22'den Özer ve İbe Akcan, 2021, s. 1) şeklinde tanımlanmaktadır. İletişim sürecinde, dilsel işaretleyici ya da düzenleyici olarak adlandırılan hitap ifadeleri her tür iletişim ortamında sıklıkla kullanılmakta, ifadeyi sayıca veya tutumca işaretleme görevi görmektedir, söylemin bütününe anlamsal açıdan katkı sağlamakta, konuşucu, dinleyici ya da üçüncü kişi için kullanılabilen, kullanımı zorunlu ya da seçimsel olabilmektedir (Özer ve İbe Akcan, 2022, s. 384).

Derlenen mezar taşı sözlerinde hitap bildiren; “babamız (8), babam (1), kıymetli babamız (6), biricik eşim, canım babamız (1), sayın babamız (1), vefakar sevgili babamız (1), babamız, eşsiz varlığımız (1), sevgili babamız emlak kralı (1), sevgili babamız (8), sebatkâr babamız (1), canım babamız (6), sevgili eşim, fedakâr babamız (1), biricik annemiz (3), annemiz (3), canım annemiz (7), canım ananem (3), eşsiz varlıklarımız annemiz ve babamız (1), canım annemiz ve babamız (1), canım evladım aslanım benim (1), canlarımız (1), sevgili oğlum (1), yavrum/yavrumuz (7), biricik oğlum (1), çok değerli asil ruhlu iyi yürekli dürüst emsalsiz eşim (1), sevgili eşim ve annemiz (1), canım eşim, sevgili babamız, biricik dedemiz (1), dedemiz (1), canım dedemiz (1), canım ananem (1), sevgili amcamız (1), İzmir'in en güzel gülleri (1), şehidim yavrum (1), burda dünyanın en sevgili mutahhar muhterem müşkik fedakâr vefakâr cefakâr kardeşlerin en iyisi yorgun giden abimiz (1), Öztuğ ailesinin vefakar teyzesi (1)” gibi ifadeler bulunmaktadır. Aşağıda hitap sözü bulunan dört mezar taşı sözü örnek olarak verilmiştir:

Sebatkâr babamıza... Doğruluğun, dürüstlüğü, azmin Hiç dolmayacak kalbimizde yerin Sen bizim babamız, atamız, ustamızdın Seni unutmayacağız. Bahri oğulları Yılmaz KÜTÜKÇÜOĞLU, Bahattin KÜTÜKÇÜOĞLU D.1934-Ö.1997/ D.1928-Ö.1961	Canım evladım aslanım benim hayatının baharında daha 23 yaşında nasıl kıydılar sana. O gülün yüzünü, o güzel yeşil gözlerini o güzel kokunu çok özledim. Mekânın cennet olsun şehidim, yavrum. Seni asla unutmayacağız. Ufuk YÜCEDENİZ Ruhuna Fatiha D.1982-Ö.17.7.2005
Babamız Eşsiz Varlığımız ŞÜKRÜ TORTAMANLI Ruhuna Fatiha D:1926-Ö:4.5.1980	Burda dünyanın en sevgili mutahhar muhterem müşkik fedakâr vefakâr cefakâr kardeşlerin en iyisi yorgun giden abimiz yatmaktadır. Nuri Ögütgen Ruhuna Fatiha

4.2. Mezar Taşı Sözlerinin Konuları

Mezar taşı sözlerinde dilek, temenni, şikayet, dua, nasihat, esenlik dileme, teslimiyet, dünyanın geçiciliği, ölüm gibi konular ele alınmıştır. Derlenen mezar taşı sözlerinde ya ölen kişinin ya da geride kalanların ağzından birtakım dilek ve temenni sözlerine yer verilmiştir. Aşağıdaki mezar taşı sözlerinde ölen kişinin mezar taşına hangi sözün yazılmasını istediği ifade edilmektedir:

Ah Ölüm Henüz girmiştim 27 yaşına Ecel geldi başıma Zavallı genç bir hain Çifte kurşunu ile vurulup 3 yavru ve ailesini göz yaşı İle bıraktı diye yazılısın taşına Giritli Saim Oğlu ALİ YEŞİLTAS 26.12.948	Bana bir hal oldu tutuldu dilim Menengit hastalığından büküldü belim Bir kızım var idi iki de oğlum İyi olmadı içimde yâreler benim Gül benzim çok çabuk sararıp soldu Yaşlı babam başımda hademe oldu Çıkmadı arkamdan karelerim benim Başıma gelenleri yazın taşına Yareni birim toplanıp gelsinler başıma Yavruarım emanet kaldı
---	---

	Eşime yazıldı taşıma maniler benim İsmail Güler D:1925-Ö:1960
--	---

Mezar taşı sözlerinde ele alınan konulardan birisi de ölen kişinin geride kalanlara nasihat vermesidir. Bu içerikli sözlerde dünyanın geçiciliği, ölümün hayatın tek gerçeği olduğu, ömrün hızlı geçip sona erdiği, dünyadaki makam ve zenginliğin boş olduğu gibi konulara değinilmiştir:

Adem oğlu iyi bak Deme hiç solmaz yaprak Bende senin gibiydim Şimdi bir avuç toprak Fafül kızı ZEHRA TURGAY Ruhuna Fatiha D.1908-Ö.17.12.1978	Ne kadar şanlı olsa Cihanda şanın akıbet İki taş olur nişanın Süleyman olsanda Tahtını yel götürür Akıbet kara topraktır Mekanın Kaza kurbanı Atilla Ruhuna Fatiha 22.11.1953 K.No.5716	Gel zikriyle çıkma Tevhidin yolundan Allahın ismini bırakma dilinden Kim kurtulmuş azrailin elinden Bütün dünya senin olsa ne fayda Mualla Üretenler Ruhuna Fatiha Ö.4.4.1975
--	---	--

Mezar taşı sözlerinde vefat eden kişinin yakınları/akrabaları tarafından ölen kişi için esenlik dilenmektedir. Bu tarz sözler hem ölen kişinin inanç yapısını hem de geride kalanların ona verdikleri değeri de göstermektedir:

Üzeri Allahın nuru ile dolsun Cennet mekanı olsun Konya Hasan Şih Köyünden Nazife Doğan Ruhuna Fatiha Ö.10.1981	İnandı feleğe Gülmedi yüzü Olmadı mutlu Melek yüzlü iyi Kalpli tatlı dilli Mevlûde Sebahat Ökşer Ruhuna Fatiha Mekanı Cennet Ola 1922-24.6.1981	Biricik eşim canım babamız Acın yüreğimizden Sevgin kalbimizden hiç eksilmeyecek Seni çok özliyoruz Ruhun şad mekanın cennet olsun Hatice Hepsavaşçı Ö.14.03.1981 Hepsavaşçı D.02.05.1944 Ö.27.04.2014 Ruhlarına Fatiha
--	--	---

Ölen kişi geride kalanlardan kendisi için dua etmelerini istemektedir. Burada “Kuran-ı Kerim okumaları, dua etmeleri, Fatiha okumaları” gibi talepler mezar taşı sözlerinde belirtilmektedir:

Ey Ademoğlu emri ilahi Bugün bu ölüm bana geldi Yarın senin başına gelecek Manevi gönlümü almak istersen Fatiha şerif ihlası şerifi okumadan geçme! Balıkesirli Kara Hafis Oğlu Hasan DANGAZ Ö.1957	Allah bakı dünya fani Dünyaya geldim bir an Ölüme bulunmaz derman Ziyarete gelen dostlarım Kabrimde okusunlar kuran Osman kızı Şerife Oğuz D:17.02.1894 Ö: 11.12.1979 Ruhuna Fatiha	Allah baki Yoldaşım mezardır Her yolun sonu ölümü düşünende unutma bunu Bu mezar önünde hürmetle Eğil adını unutma rahmetle yadet Bir Fatiha oku ruhumu şad ‘et Hüseyin kızı Hüsnîye Aşkar Ö:03.01.1960
--	--	--

Bazı mezar taşı sözleri, genç yaşta vefat eden bireylerin ardında bıraktığı derin acıyı ve kaybı yansıtır. Mezar taşı yazılarında ölümün zamansız gelişinin getirdiği üzüntü ve pişmanlıklar “Ah ölüm” şeklinde başlayan sözlerle vurgulanır. Bu yazılar, yaşamın ne kadar değerli olduğunu ve ölümün ne kadar ani ve kaçınılmaz bir şekilde geldiğini hatırlatan derin bir mesaj taşır:

Genç yaşta sevdiklerime ve vatanıma doyamadan girdim kara toprağa Erol Kesen'in Ruhuna Fatiha 1941-1984	Ah Ölüm Girmedim 25 yaşına Ölüm geldi akıbet başıma İzmirli Sokağında 42 numarada Hediye kızı Bahdiyar Ruhuna Fatiha-1935
--	--

Mezar taşlarının bazılarında vefat eden kişi için okunması amacıyla dua sözlerine yer verilmiştir. Bu sözler uzun olmayan ya ayet ya da herhangi bir dua metnidir:

Karşı Reşo Oğulları HASAN KUŞUM D.1924-Ö.5.9.1981 ZABİT KUŞUM D.1933-Ö.10.2.2000 ŞAHİN KUŞUM D.23.8.1959-Ö.24.11.2014 Bismillahirrahmanirrahim Kulhüvallahü Ehad Allahü's Samed Lem Yelid ve Lem Yüled ve Lem Yekün Lehü Küfüven Ehad Ruhlarına Fatiha

Ölen kişinin genç yaşta vefat etmesinden, sevdiklerine doyamadan bu dünyadan ayrılmasından dolayı felekten şikâyet etmesini içeren mezar taşı sözleri de vardır:

Allah baki felek bir aralık Canıma can kattı Gurbet elde kardeşime haberim gitti 40 yaşında yıktın binamı Temelden viran ettin felek Ali Polat D:1936-Ö:08.05.1960	Ah felek nasıl kıydın canıma Doymadım yavrularıma Nazikter Mayaöz Ruhuna Fatiha D.1334-Ö.27.10.1963
--	---

Mezar taşı sözlerinde ölen kişinin Hakk'a teslimiyetini ele alan yazılar da vardır. Özellikle bazı mezar taşlarında, “Allah Baki” ve “Hak Baki” gibi ifadelerle, ölen kişinin Tanrı'ya teslim olduğu ve ruhunun ebediyen var olacağına dair bir inanç ifade edilir:

Bismillahirrahmanirrahim Yâ zelahdi vel vefâi. Bezm-i Elest'den beri bak! Bu saffet Neyledi! Her nefeste “Beli” deyip “ahd”e vefa eyledi. Ey! İmanı bütünler: “Ahde vefa edin... âyet...	Allah baki Karaciğer hastalığın bulunmadı çaresi 23 yaşında tekmi imiş vadesi Doymadı dünyasına gençliğine bi çare Hak emrine neylesin Dolmuş ecel peymanesi
---	---

Saffet Özdere 26.2.1926-28.9.1985 Rûh-ı pâk şerifleri için ruhuna Fatiha	Ali oğlu Süleyman Vural
--	----------------------------

5. Paşaköprü Mezar Taşı Sözlerinden Örnekler

Bu başlık altında çalışmanın inceleme kısmında örnek olarak verilen mezar taşı sözlerinden farklı olan 26 örnek metin aktarılmıştır. Mezar taşı sözleri tablo içinde mensur ve manzum olanlar şeklinde ayrılarak verilmiştir:

Mensur Mezar Taşı Sözü Örnekleri	Manzum Mezar Taşı Sözü Örnekleri
Trafik kazasında yanarak ölen Mehmet oğlu Mehmet Ali Kurt D.1927-Ö.25.05.1979 Ruhuna Fatiha	Ana oldun baba oldun evlatlarına Anneanne oldun baba anne oldun torunlarına Binlerce şükürler olsun seni doğuran anaya Fatma Bahriye BADAKOL Soykan Ö.20.3.1978 D.1334-Ö.7.2.2003 Ruhlarına Fatiha
Torunları Halil ve Bahar'ın üstüne gömülmek isteyen Pakize Hepçekenler D.T.1908-Ö.T.05.09.1976 Güngör Mahallesi Muhtarı Mehmet Hepçekenler D.T.12.05.1932-Ö.T.06.03.1993 Ali Kemal Hepçekenler D.T.01.09.1934-Ö.T.05.10.2000 Ruhlarına Fatiha	Bir böbrek hastalığı idi büktü belini Çok çare aradım ecel bırakmadı elini On sekiz yaşında sardı toprak tenimi Okuyan herkes fatiha için açsın elini Merhum MUHARREM SIZLAĞ Ruhu için Fatiha D:12.9.1958 Ö: 2.7.1976
Arkamda bir dağın yıkıldığı gündü seni kaybettiğim Babam Dursun Güneşçalan D.T. 05.11.1932 Ö.T.01.02.2015 Vefakar Sevgili Babamız Mehmet Güneşçalan D.T.1890 Ö.T.23.11.1975 Ruhlarına Fatiha	Kabriniz nurla dolsun Mekânınız cennet olsun Dilek Gülcan D:1945-Ö:16.08.1998 Hüseyin Gülcan D:1918-Ö:2005 Bülent Gülcan D:1951-Ö:2000 Hikmet Gülcan D:1912-Ö:1980 Ruhlarına Fatiha
Tıktık Mustafa Hepyücel Ruhuna Fatiha Yanyalı Hafız Mustafa Hepyücel D:1295 Ö:09.03.1954	Yaşım 26 Mezarım 27 Yeni bir yuva kurmuştum Yuvama bir gül gelmişti Gülümü koklamadan Toprağa girdim Hüseyin Büyüklér Ruhuna Fatiha Ö.9.11.1978
Sevgili Can Arkanda bıraktığın gözyaşlarımız	Allah Baki Yatağımda ecelimle ölmedim.

hiçbir zaman dinmeyecektir. Ruhun şad olsun Muzaffer oğlu Can Karaosmanoğlu Ruhuna Fatiha D.5.4.1960-Ö.18.6.1977 S.1-Ada.6-Kabir.9559	Öksüz kaldım gülmedim Ev yaptırđım çocuklarımla doya doya durmadım Katil trafik çabuk aldı canımı Mahşere kadar helal etmem kanımı OSMAN ÖKSÜZÜN Ruhuna Fatiha D.15.6.1947 Ö.18.1.1984
3 Mart 1974 Paris uçak kazası şehitlerinden YILDIZ BENĐİ-HÜSNÜ BENĐİ Ruhuna Fatiha	Hergün yeni bir ümit Doğuyor gönlümüzde Biz ümidimizi yitirmedik Ümidimiz gönlümüzde ÜMİT KODAZ Ruhuna Fatiha D.7.5.1982-Ö.9.2.2006
Ah Ölüm 23 yaşında zatürre yüzünden 45 günlük güvey olarak genç yaşta hayata göz yuman Hüseyin Oğlu Mühsin Ruhuna Fatiha 19(?)9	Yatıyor burada bir ilahi güneş Güneş değil yıldızlara eş Gün ağarınca topraklarda nur Ey yolcu burada yatan İlknur Doğum.1944-Ölüm.22.10.1965
Sevgili Ayten Seni anlatmağa ne dilim Ne ömrüm yeter Senin benzerin ancak masallarda bulunur Mekanın cennet olsun hasan kızı Ayten Ümmühan Karaosmanoğlu Ruhuna Fatiha D.1338-Ö.3.9.1992 S.1-Ada 6-Kabir 9559	HACI YUNUS GÖRMEZ Ruhuna Fatiha Görmezdi gözüm Ölmedi benim özüm Resulüllah iki gözüm Mehkemei kübradır çözüm Eğer kibleye dönersen yüzün Zikir olur son sözün 1317-1982
Sabah gönderdik işine akşama gelecekti gülen yüzü ile acı haberin geldi bıraktı arkasında iki yetimi gözü yaşlı eşine genç yaşında hiç dünyana doymadın hiçbir şeyden muradını almadın yavrunu da doya doya sevmedin zalim kaza sebep oldu ebedi yuvana girdin. Mehmet ELAGÖZ Ruhuna Fatiha D.1.1.1950-Ö.1.3.1985 Ahmet Yağcı-Şap Rıza Ruhuna Fatiha	Ah Ölüm Şu dünyada gülmedi gönlüm Mihnetle geçti her daim günüm Şu gençlikte buldum bir sancı Gice gündüz devam etti bu acı Doktorlara çok minnet ettim bulunmadı ilacı Hazreti Lokman olaydı bulmazdı ilacı Yüreyimde artıyordu gün be gün yaresi Akıbet mevtim oldu derdimin çaresi Kabrimi ziyaret idin daim Mahşerde olsun derdimin çarresi Aydınlı Halil zevcesi Minire Ruhuna Fatiha 21.5.1935
Merhum Mahmut Kadir'in Kızı Merhume Kadriye AKMAN Hayatın en güzel yıllarında tutulmuş olduğu amansız hastalıktan kurtulamayarak bizleri en derin acılar	Dünyanın kahrını çektik beraber Başına oldum siper Sizlere örnek olsun kardeşliğimiz Göç ettik ahrete yine beraber Selim Öztürker

içinde bırakıp hakkın rahmetine kavuşmuştur. D.T: 1937-Ö.T: 19.Kasım.1983	Ruhuna Fatiha D:1334-Ö.1.12.1970
Tarihi Kırkpınar baş pehlivanlarından Aziz oğullarından Hasan ÇOKBİLEN 1908 yılında Dramada doğdu. Ailesi Akhisar'a göç etti. 1913 Yılında Arapça Farsça öğrendi. 1918'de İstanbul rüştiye okuluna girdi. İki sene okudu. Yunanca ve Almanca öğrendi. Savaş nedeniyle 1920'de okul kapandı ve çocuk yaşta Kuvayi milliyeye katıldı. Ata sporuna gönül verenlerdendi. Allah rahmet eylesin. Ruhuna Fatiha. D.1908-Ö.1954	Yavru bir kuş gibi uçtum yuvamdan Pek erken ayırdı Rabbim anamdan Söyleyin anneme etmesin feryat Mehmet Ali şimdi nimetlerle şad Peygamberin oğlu İbrahim ile Cennet bahçesinde verdi elele Benim için annem hayırlar yapsın Fırsat kaçırmayup Tanrıya tapsın Taşımı okuyan banada oku Tiz yükselir arşa duanın oku Cahit Çaldıranoglu M. Ali Çaldıran D.9.4.1954-Ö.16.8.1956
Hıfzı Paşanın Geline Mülkiye Kaymakamı Ömer Hulusi Bey'in kızı Erkanı Harp Miralayı Salahaddin Bey'in Zevcesi Fatma ARIYAL Hanımın kabridir. 1883-5 Nisan 1959	Sen terahhum eyle yarabbel gani Eyle müyesser cennet meskeni Dergahından etme mahrum ya ilah Kimseye baki değil bu dehri deni Ahmet Oğlu Sadık İŞİNİBİLİR 4.10.1956
Burada 16 Kasım 1962 tarihinde Akciğer tümöründen kurtulamayarak hayata gözlerini yuman meslek aşığı bir Türk öğretmeni yatmaktadır. Ömrünce milleti aydınlatma amacıyla çalışmış. 34 yıl 3 ay İlkokul öğretmenliği yapmıştır. Ardında hayat görüşleri zengin talebeler şefkati ile ısınan bir aile bırakarak bu dünyadan göçen N. Fahri GÜNAL'ın ruhuna Fatiha. Kasım 1962	Ne büyük şereftir ne gururdur bana Kimisi dünya dedi kimisi toprak ana Ne kadar yaşamışsam o da yeter bana Çok şükür Allah'ıma aldı beni yanına Annem babam dünyanın öbür ucunda Doyamadan gittim onları genç çağımda Henüz yüzlerini görmediğim hayranlarıma Genç yaşta aldı beni toprak ana ERGÜL TABAK D:05.07.1943-Ö:03.12.2019 Ruhuna Fatiha

Sonuç

İzmir'in Karabağlar ilçesinde bulunan Paşaköprü Mezarlığı'ndaki Latin harfli mezar taşı sözleri üzerine yapılan derleme sonucunda 476 mezar taşı sözü derlenmiştir. Derleme neticesinde toplumun bazı kesimlerinde mezar taşına söz yazdırmanın günah olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Mezar taşı sözleri çoğunlukla vefat eden kişilerin yakınları/akrabaları tarafından seçilip yazdırılırken sözlerin çok az kısmı da vefat edenlerin vasiyeti üzerine yakınları tarafından yazdırılmıştır. Vefat etmeden önce mezar taşlarına yazı yazdıranlar da vardır.

Mezar taşı sözleri; ölen kişinin vasiyeti üzerine onun ağzından, ölen kişinin çocuklarının ağzından, ölenin herhangi bir akrabasının ağzından hem ölenin hem de çocuklarının ağzından, ölenin anne ve babasının ağzından gibi farklı üslupla yazılmıştır. Ayrıca mezar

taşı sözleri arasında Rıza Tevfik Bölükbaşı, Mevlâna, Cahit Sıtkı Tarancı gibi meşhur kişilerin şiirlerinden parçalar kullanılmıştır.

Sözün dışında mezar taşlarında; “fotoğraf, Türk bayrağı, ay-yıldız, ay, çapa, tek gül, gül buketi, servi, fotoğraf, futbol takımı arması (BJK, Göztepe), meşale, gül, lale, çeşitli çiçekler, polis arması, terazi, çeşitli askeri rütbelere ait armalar (hava astsubayı rütbesi arması, albay rütbesi arması, astsubay arması, yüzbaşı)” gibi çeşitli semboller kullanılmıştır. Bu semboller vefat eden kişinin dini inancını, hobilerini, milliyetini, cinsiyetini, mesleğini, tuttuğu takımı yansıttığı için onunla ilgili künye bilgilerinin dışında farklı veriler sunmaktadır.

Zamanla mezar taşlarının bazılarının yenilendiği tespit edilmiştir. Özellikle üstüne gömü yapılan mezarların mezar taşlarına vefat eden yeni kişinin bilgileri eklenmektedir. Bazı mezarların yanında eski ve yeni mezar taşları birlikte bulunmaktadır.

Mezarlıkta birden fazla kullanılan mezar taşı sözleri vardır. Bu sözlerin bir kısmı aynen tekrar edilirken bazılarının belirli bölümleri tekrar edilmiştir. Aynı zamanda bu sözlerin bir kısmı birkaç kelimeden oluşmakla birlikte bir kısmı da mısralar hâlinde tekrar edilen ifadelerdir. Ayrıca bu ifadeler metin içinde farklı dizelerde, cümlelerin başı, ortası ve sonu gibi değişik yerlerinde kullanılmıştır.

Mezar taşı sözlerinin genellikle sonunda ölen kişi için dua ve temenniler dile getirilirken kullanılan kalıplaşmış dua sözleri de bulunmaktadır. En yaygın şekilde kullanılan ifade “Ruhuna Fatiha”dır.

Derlenen mezar taşı sözlerinin bir kısmının başka bölgelerdeki mezarlıklarda da kullanıldığı yapılan tarama sonucu tespit edilmiştir. Bu durum da bazı mezar taşı sözlerinin yaygın olarak bilindiği ve kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Tespit edilen 476 adet mezar taşı sözünün 171'i manzum, 305 tanesi de mensur şekildedir. Mezar taşı sözlerinde; yedili (11 tane), sekizli (13 tane) ve on birli (23) hece ölçüsü kalıpları kullanılmış ve 123 tanesi serbest ölçü şeklindedir. Mezar taşı sözlerinde beyit (16 tane), dörtlük (83 tane) ve bent (172 tane) olmak üzere üç farklı nazım birimi vardır.

Mezar taşı sözlerinde vefat edenin kimlik bilgilerinin dışında farklı hususlarda da bilgiler verilmiştir. Bu bakımdan mezar taşı sözlerinin içerik özellikleri; vefat eden kişinin biyografik bilgileri ve mezar taşı sözlerinin muhtevası başlıklarıyla incelenmiştir.

Derlenen 476 mezar taşı sözünün 391'inde vefat edenlerin nereli olduğu bilgisi bulunmaktadır. Bu sayı 2019'un sonuna kadar mezarlığa defnedilenleri kapsamaktadır. Yer isimlerinden 97'si yurtdışı, 294'ü ise yurt içindeki yer isimleridir. Değişik sebeplerle yurt dışının 21 farklı yerinden İzmir'e göç edenlerin mezarlarında yer adı bulunmaktadır. Bu bilgilerden farklı sebeplerle Türkiye'nin değişik yerlerinden iç göç ve yurt dışından dış göç neticesinde Karabağlar'a gelip burada medfun bulunan çok sayıda kişi olduğu da anlaşılmaktadır.

Mezarlıktaki 130 mezar taşı sözünde; asker, öğretmen, astsubay, çiçekçi, kaynakçı, hâkim, başpehlivan, kasap, terzi, doktor, ebe, kahveci gibi mesleklerin isimleri yazmaktadır.

Ayrıca mezar taşı sözlerinde tespit edilen kişisel özellikleri belirten ifadeler bulunmakta ve en çok “vefakâr, yardımsever, şefkatli, çalışkan, fedakâr, vefalı” ifadeleri kullanılmıştır.

Mezar taşı sözlerinin 74 tanesinde vefat edenlerin ölüm sebeplerine yer verilmiş ve 22 farklı ölüm sebebinin olduğu görülmekte ve en fazla ölüm sebebi hastalık, trafik kazası ve şehit olmasıdır. Ölen kişinin herhangi bir ocağa veya tarikata mensup olup olmadığı bilgisine mezar taşı sözlerinde de yer verilmektedir. Paşaköprü Mezarlığı’ndaki 6 mezar taşı sözünde bu şekilde mensubiyet bildiren ifadeler vardır. Muhteva açısından bakıldığında mezar taşı sözlerinde dilek, temenni, şikayet, dua, nasihat, esenlik dileme, teslimiyet, dünyanın geçiciliği, ölüm gibi konular ele alınmıştır.

Kaynaklar | References

- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Söz Varlığı*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Ayanoğlu, F. İ. (2022). *Tarihi Mezar Taşları İstanbul-1*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Bahar, H. (2013). "Avras'yada ölüm", *Tarihçiliğe Adanmış Bir Ömür Prof. Dr. Nejat Göyünç'e Armağan*, Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Bakırcı, N. (2008). "Niğde mezar taşı sözleri üzerine bir inceleme", *Akpınar Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 3 (13), 23-28.
- Baytaş, G. (2019). *Latin Harfli Mezar Taşları Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme: Karaman Merkez Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Boyraz, Ş. (2003). *Türkiye'de Mezar Taşı Sözleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bölükbaşı, R. T. (2022). *Serâb-ı Ömrüm*, (Yay. Hzl. Abdullah Uçman), İstanbul: Kapı Yayınları.
- Çelik, A. (2018). "Bartın mezar taşı metinleri üzerine bir araştırma", *Social Sciences Studies Journal*, 4 (18), 1876-1887.
- Dilçin, C. (2005). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Durbilmez, B. (2020). *Âşık Edebiyatının Şiir Sanatı -Hasreti'den Örneklerle-*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Durmuş, İ. (2007). "Nesir", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 33, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 6-8.
- Gökdayı, H. (2008). "Türkçede kalıp sözler", *Bilig*, Kış, 44, 89-110.
- Gökdayı, H. (2019). "Türkiye Türkçesinde kalıp sözler, bu sözleri içeren bir sözlük ihtiyacı ve hazırlama yöntemi", *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 7 (9), 18-35.
- Karaalioglu, S. K. (1980). *Türk Şiir Sanatı*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Kaya, D. (2007). *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Keskin, A. (2023). "Göç ve folklor: literatür ve tasnif odaklı, kuramsal bir çerçeve", *Folklor ve Edebiyat*, 29 (114), 459-486.
- Mengi, M. (2007). "Eski Türk edebiyatı'nda nesir: gelişimi ve kaynakçası", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5 (10), 43-76.
- Oğuz, B. (1983). *Mezar Taşında Simgeleşen İnançlar*, İstanbul: Anadolu Aydınlanma Vakfı.
- Öksüz, M. (2019). "Ölüm mekânından hayatı anlamak: Siirt kent mezarlıkları üzerinden sınıf, iktidar ve toplumsal cinsiyeti anlamak", *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18), 2908-2964.
- Örnek, S. V. (2017). *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ankara: BilgeSu Yayıncılık.

- Özer, N.-İbe Akcan, P. (2021). “Türkçe hitap biçimleri için bütüncül bir sınıflama denemesi”, 34. *Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildiri Özetleri Kitapçığı* (29-30 Nisan 2021), 27-28.
- Özer, N.-İbe Akcan, P. (2022). “Türkçede hitap ifadeleri: anlam ve sözcük türü temelinde bir ulamlama”, *ÇÜTAD Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 382-407.
- Samsakçı, M. (2016). *Ölüme Açılan Estetik Kapı Türk Mezar Taşı Edebiyatı*, İstanbul: Kitabevi.
- Sevim, N. (2012). *Osmanlı Mezar Taşlarında Manzum Metinler*. Isparta: Kitap Dostu Yayınları.
- Soyalp, S. (2018). *Denizli Babadağ'da Osmanlı Dönemi Mezar Taşları*, Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Şeyban, L.-Altun, A.-Bezci, N.-Çoşkun, M.-Değirmenci, H.-Koç, Ş., Koçyiğit, H. ve Öztürk, G. (2014). “İzmir Maşûkîye merkez câmii hazîresi'nde bulunan Osmanlı mezar taşları”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS Journal-The Journal of Academic Social Science)*, 2 (5), 309-368.
- Şeyban, L.-Kır, O. (2019). *Osmanlı Mimarisi ve Mezar Taşı Kitabeleriyle Sakarya*, Sakarya: Gelişim Ofset.
- Tarancı, C. S. (2004). *Otuz Beş Yaş*, İstanbul: Can Yayınları.
- Tüfekçioğlu, A. (1999). “Türk-İslam dönemi türbe ve mezar taşı kitabelerinde tarih ibareleri”, *Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu*, İstanbul: Mezarlıklar Vakfı Yayınları.
- Türkan, H. K. (2012). “İskenderun mezar taşı sözleri üzerine bir inceleme”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 7(4), 3025-3044.
- URL-1: <https://cbs.izmir.bel.tr/cbsuygulamalar/mezarlikbilgisistemi/> (erişim tarihi: 14.02.2025).
- URL-2: <https://www.repertukul.com/SU-DAGLAR-OLMASAYDI-457> (erişim tarihi: 20.05.2025).
- URL-3: <https://www.repertukul.com/EL-CEK-TABIP-SINEM-USTUNDEN-4008> (erişim tarihi: 20.05.2025).
- URL-4: https://ilahisozleri.net/cemal-kuru/namaz-4.html#google_vignette (erişim tarihi: 20.05.2025).
- URL-5: https://yandex.com.tr/harita/org/pasakopru_mezarligi/210761592524/?ll=27.134776%2C38.364917&z=17.92 (erişim tarihi: 14.02.2025)

Sözlü Kaynaklar²

KK-1: Erkek, mezar taşı ustası/mermerci, Karabağlar/İZMİR.

KK-2: Erkek, mezar taşı ustası/mermerci, Karabağlar/İZMİR.

KK-3: Kadın, mezar bakımı işi yapmakta, Karabağlar/İZMİR.

KK-4: Kadın, mezar bakımı işi yapmakta, Karabağlar/İZMİR.

KK-5: Erkek, mezar bakımı işi yapmakta, Karabağlar/İZMİR.

² Sözlü kaynaklar, kimlik bilgilerinin paylaşılmasını istemedikleri için burada kısıtlı bilgileri verilmiştir.

Fotoğraflar

Fotoğraf 1: Paşaköprü Müslüman Mezarlığı'nın Giriş Kapısı

Fotoğraf 2: Paşaköprü Müslüman Mezarlığı'nın Giriş Bölümü

Fotoğraf 3: Paşaköprü Müslüman Mezarlığı'nda Bulunan Mezar Taşlarından Örnekler

